

FÖRSVARSMAKTEN

Handbok Parad 4: Marinen

2017

HANDBOK

Parad 4: Marinen

H PARAD 4 2017

HANDBOK

© Försvarsmakten

Bilder på omslaget: Kim Svensson, Försvarsmakten,/Combat Camera

Grafisk bearbetning: Förvaltare Patrik Laestadius

Produktionsid: 170531-031

Produktionsformat: Word

Publikationsområde: UTB

Tryck: Print on demand vid behov

HANDBOK

VIDAR-handling: **FM2017-11601**

Beslut om fastställande av Handbok Parad 4: Marinen

Handbok Parad 4: Marinen. (H PARAD 4 2017) fastställs att gälla från och med 2017-07-01 i dess ändrade lydelse. Publikationen har inget registrerat M-nr.

Följande upphävs 2017-07-01:

Instruktion för Försvarsmakten, Ceremonier 2010 (CerI FM 2010), M7739-351087 kapitel 4, gällande från 2011-01-01.

Publikationen tillgängliggörs genom publicering på intranätet emilia, på www.forsvarsmakten.se och www.hemvarnet.se.

Detta beslut är fattat av generallöjtnant Johan Svensson. I den slutliga handläggningen har deltagit förvaltare Patrik Laestadius och överste Lena Persson Herlitz, C PROD UTB. Den sistnämnde tillika föredragande

Johan Svensson
C PROD

Lena Persson Herlitz
C PROD UTB

REVIDERING - ÄNDRINGSLOGG

Nr	Mom	Omfattning	Datum föredragning Beslut av	VIDAR handling nr
0		Ursprunglig fastställelse	2017-06-19 C PROD	FM2017-11601:2

Sida avser sidnummer i den rättade versionen.
Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör.

Kom ihåg!

Om du läser denna publikation i pappersform – kontrollera att du har den senaste utgåvan. Fastställd och gällande utgåva finns alltid publicerad på försvarsmaktens intranät.

Förslag på ändringar ska skickas till HKV/PROD UTB: prod-utb-statscerm@mil.se

Förord

Försvarets ceremonier ska genomföras på ett korrekt och värdigt sätt.

Syftet med serien av reglementen och handböcker ”Parad” (PARAD1/8) är att utgöra Försvarets gemensamma grund för formellt uppträdande i sluten ordning, parader och myndighetens traditionsvård. Arméns, marinens och flygvapnets olika traditioner har i det längsta omhändertagits och endast förändrats där enhetlighet inom Försvaretsmakten är särskilt påkallad.

Reglementena innehåller bindande bestämmelser och förhållningssätt för Försvaretsmakts uppträdande i ceremoniella sammanhang. Handböckerna innehåller anvisningar med förklaringar och beskrivningar för tjänstens genomförande.

Handboken PARAD 4 är Försvaretsmakts anvisningar för Marina ceremonier.

Deltagande i statsceremonier är en av Försvaretsmakts uppgifter och genomförande av förbandsvisa ceremonier och traditionsvård är en del av den militära miljön och utgör en del i myndighetens vård av sitt kulturarv. Ceremonier och sättet att utföra dem uppmärksammas av försvaretsmakts personal, allmänheten och av utländska turister, gäster och observatörer. Väl genomförda bidrar de till att skapa respekt för Försvaretsmakten och stärker deltagarnas känsla för förbandsandan.

Varje chef måste vara beredd att anpassa parader efter de förutsättningar som råder. Särskild hänsyn måste tas till t.ex: väderlek, åskådare, deltagande kamratföreningar och resultat av samverkan med t.ex. kommun och andra deltagande myndigheter.

Innehållet i denna publikation omfattas inte av sekretess.

Läsanvisning

Gemensamma anvisningar för publikationsserien PARAD.

- Med förband avses försvarsmaktens olika organisationsenheter.
- Med förbandschef förstås även annan befattningshavare som innehar eller tilldelats motsvarande befogenheter.
- Med krigsförbandschef förstås även annan befattningshavare som innehar eller tilldelats motsvarande befogenheter.
- Med trupp förstås även besättning vid fartyg m.m.
- Med kompani förstås även skvadron, flygdivision eller annan motsvarande militär enhet.
- Med fana, fanvakt och fanförare förstås även dragonfana/standar, standarvakt och standarförare samt i flottan flagga, flaggvakt och flaggförare.
- Vad avser sammansättning och bärande av uniformsdräkter gäller bestämmelserna i Försvarsmaktens uniformsbestämmelser.

Publikationsserien omfattar:

Typ	Namn	Omfattning
Reglemente	R PARAD 1	Stats- och förbandsvisa ceremonier
Reglemente	R PARAD 2	Flaggor, fälttecken och heraldik
Reglemente	R PARAD 3	Formellt uppträdande
Handbok	H PARAD 4	Marinen
Handbok	H PARAD 5	Militärmusik
Handbok	H PARAD 6	Traditionsvård
Reglemente	PARAD 7	Salut
Reglemente	PARAD 8	Högvakt

Innehåll

Förord	5
Läsanvisning	6
1. Grunder	11
1.1. Den marina yrkesrollen	11
2. Örlogsflagga	12
2.1. Historik	12
2.2. Örlogsflagga och örlogsgös	12
2.2.1. Örlogsflagga	12
2.2.2. Örlogsgös	13
2.2.3. Örlogsflaggans förande	13
3. Tecken	14
3.1. Befälstecken	14
3.2. Förbandschefstecken	15
3.3. Kunglig flagga och kungligt tecken	16
3.3.1. Kungliga tecken	16
3.3.2. Kungligt kommandotecken	17
3.3.3. Kommandotecken	17
3.3.4. Särskilda tecken	17
3.3.5. Övriga tecken	17
3.4. Befälsljus	20
3.5. Befälstecken och förbandsflaggors förande i land	21
4. Hissande och halande av flaggor och tecken	22
4.1. Rättningsflaggor i Sverige	22
4.2. Rättning utomlands	22
4.3. Genomförande	22
4.3.1. Allmänt	22
4.3.2. Rutinmässig hissning och halning av flaggor	22
4.3.3. Nedhalande/hissande med musikkår och/eller musköteri	23
4.3.4. Flagga på halv stång	24
4.3.5. Flaggstorlekar	24
5. Honnörer	28
5.1. Grunder	28
5.2. Stor flaggning	28
5.2.1. Anvisningar	29

HANDBOK

5.3.	Liten flaggning.....	29
5.4.	Enskilda hälsningar	30
5.5.	Givakt.....	30
5.6.	Överblåsning.....	31
6.	Särskilda honnörer.....	32
6.1.1.	Allmänt.....	32
6.2.	Fallrep	32
6.2.1.	Allmänt.....	32
6.2.2.	Stort fallrep vid DD.MM, tronföljarens eller utländsk statschefs embarkering/debarkering.....	33
6.2.3.	Fallrep för övriga honnörsberättigade	35
6.3.	Musköteri.....	37
6.3.1.	Allmänt.....	37
6.3.2.	Genomförande	37
6.4.	Relingsmanning	38
6.4.1.	Allmänt.....	38
6.4.2.	Förberedelser	38
6.4.3.	Genomförande	38
6.5.	Divisioner med alle man	39
6.5.1.	Allmänt.....	39
6.5.2.	Genomförande	39
6.6.	Paradstationer.....	41
6.6.1.	Allmänt.....	41
6.6.2.	Genomförande	41
6.7.	Paradelevering av pjäser	43
6.8.	Paradbelysning.....	43
6.9.	Honnörer i båt	44
6.9.1.	Allmänt.....	44
7.	Andra ceremonier	46
7.1.	Överlämning av kommandotecken	46
7.2.	Chefsbytesceremoni med överlämning av fälttecken	48
7.3.	Sjösättning och namngivning av fartyg	49
7.3.1.	Förberedelser	49
7.3.2.	Genomförande	50
7.4.	Avrustningsceremoni för fartygstyp som utgår ur organisationen	51

HANDBOK

7.4.1.	Bakgrund	51
7.4.2.	Allmänt	51
7.5.	Inmönstring av fartygsbesättning.....	53
7.5.1.	Förberedelser	53
7.5.2.	Genomförande	53
7.6.	Avmönstring av fartygsbesättning	54
7.6.1.	Förberedelser	54
7.6.2.	Genomförande	55
7.7.	Korum	56
7.7.1.	Exempel på genomförande	56
7.8.	Begravning och spridning av aska från avliden till sjöss.....	57
7.8.1.	Begravning till sjöss	57
7.8.2.	Spridning till sjöss av aska från avliden	57
7.9.	Minneshögtid med kransnedläggning till sjöss.....	60
7.9.1.	Allmänt	60
7.9.2.	Förberedelser	60
7.9.3.	Genomförande av minneshögtid med korum	60
7.9.4.	Genomförande när minneshögtid genomförs utan korum.....	61
8.	Paradslupar	62
8.1.1.	Historik	62
8.1.2.	Allmänt	62
8.1.3.	Vasaorden	63
9.	Särskilda traditioner.....	65
9.1.	Skepparpipen	65
9.2.	Stridsflagga/örlogsflagga	66
9.3.	Slagsvärd, -amiralssvärd	67
9.3.1.	Historik	67
9.3.2.	Allmänt	67
9.4.	Giggkläde (båtkläde).....	68
9.4.1.	Historik	68
9.4.2.	Allmänt	68
9.5.	Parad för flaggan.....	68
9.6.	Krigsmannabön	68
9.7.	Kungssången	68
9.8.	Svenska flottans födelsedag.....	69

HANDBOK

9.9.	Lopp	69
9.10.	Fartygsdeviser	69
9.11.	Slå glas - sjövaktsindelning	69
9.11.1.	Historik	69
9.11.2.	Sjövakternas indelning och glas	70
9.12.	Tecken för förbandsinstruktör (blå-gul)	70
9.13.	Dopceremoni för obefarna - sota för linjen	70
9.14.	Frånvarande vänners skål	70
10.	Salutskjutning från örlogsfartyg	72
10.1.	Salut inom Sverige	72
10.2.	Salut utomlands	72
10.3.	Förberedelser	74
10.4.	Genomförande	74
11.	Heraldik	76
11.1.	grunder	76
11.2.	Sammanställning	76
12.	Definitioner	76
Bildförteckning		77
Kapitel 2		77
Kapitel 3		77
Kapitel 5		77
Kapitel 6		77
Kapitel 7		78
Kapitel 8		78
Kapitel 9		78
Litteratur/Källförteckning		80
Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i detta reglemente		80

1. Grunder

Marinen har sällan eller aldrig stora ytor att tillgå vid genomförande av ceremonier. Av det skälet är det av stor betydelse att genomförandet anpassas. Betrakta därför anvisningarna som ett stöd för att i möjligaste mån genomföra ceremonin och anpassa traditionen på bästa och värdigast möjliga sätt.

1.1. Den marina yrkesrollen

Ceremonier är en del av det goda sjömanskapet och den marina yrkesrollen. De utgör inte enbart en traditionsbevarande funktion utan är i marina sammanhang en viktig del av den diplomatiska, säkerhetspolitiska och statsceremoniella rollen. När stater möts ingår hedersbetygelser, honnörer och andra ceremonier och blir därmed en del av marinens operativa uppträdande i fred, kris och krig. Vissa delar är dessutom rutiner snarare än uttalade ceremonier eftersom de ingår i marinens dagliga verksamhet och präglar professionalismen och andan inom marinen.

”Örlogsmässigt skick och bruk

Tjänsten ombord grundar sig på mångåriga erfarenheter. Det har skapats regler och traditioner som i likartad form återfinns i de flesta örlogsmariner.

Det tillhör god örlogssed att varje besättningsman sätter sitt fartyg främst såväl ombord som iland, i alla väder och under alla omständigheter.

Ett örlogsfartygs yttre visar i vilken grad det råder god ordning och gott sjömanskap ombord. I hamn – särskilt utländsk hamn – och vid möte med andra fartyg eller under gång, t.ex genom skärgård är örlogsfartyg föremål för en kritisk granskning. Detta gäller inte bara skrov och rigg och synliga föremål på däck utan också enskilda besättningsmännens uppträdande på däck och bryggor.

Alla ombord är skyldiga att ingripa om något observeras som inte är i örlogsmässigt skick!

Enskild besättningsmedlem ska antingen själv avhjälpa felet eller underrätta vakthavande befäl eller annan ansvarig. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt följande:

- *Flaggor och tecken ska vara noggrant hissade i topp, vara hela och hållas blåsande.*
- *Inga sladdar, garn eller kvarglömda fendertar får ”skägga” utombords.*
- *Alla sladdar skall vara taglade.*
- *Påsatta kapell skall vara väl surrade och sladdarna instoppade.*
- *Sejnfäll, båtupphalare, klädgölingar, vajrar till relingsräcken och löpande tågvirke ska vara väl sträckt.*
- *Aska, sot och avfall får inte kastas utombords. Hamnarnas ordningsstadga ska följas. Under gång skall miljövårdsbestämmelser följas.*
- *Frälsarkransar i särskilda ställ skall vara rättvända.*

Fartyget representeras i hamn, vid landningsplatser och vid andra fartygs fallrep av sina båtar. Många iakttar uppmärksamt hur fartygen manövreras, i vilket skick de är hållna, hur båtgestarna är klädda och hur de uppträder. Båtbesättningar skall känna sitt ansvar. En skicklig båtstyrare och båtgest håller sin båt i örlogsmässigt skick och följer gällande regler och föreskrifter.”– Lärobok i sjömanskap (M7734-318001)

2. Örlogsflagga

2.1. Historik

Svenska fartyg har i mer än 400 år fört blågul flagga. Redan på 1560-talet föreskrevs att som ”fälttecken till sjöss” skulle föras ett gult kors på blå grund. Några årtionden tidigare hade en flagga med detta utseende varit i bruk som ”kungsfalga”, d.v.s. som beteckning för kungen och hans familj. Från början var flaggan tvärskuren eller tvåtungad. Under 1600-talets första hälft började den tretungade flaggan komma i bruk och år 1663 bestämdes att kronans skepp skulle föra flagga med tre tungor, medan handelsfartyg skulle föra tvärskuren flagga. Olika flaggstorlekar angavs med det antal dukar de tillverkades av. Denna benämning utnyttjas än i dag: ”2-duksflagga”, ”4-duksflagga”.

2.2. Örlogsflagga och örlogsgös

Bild 2:1

2.2.1. Örlogsflagga

Örlogsflaggan är tretungad och utgör folkrättsligt nationalitetsbeteckningen för örlogsfartyg. Den ska föras på rustade örlogsfartyg och marinens båtar och får inte föras på andra fartyg. Den ska alltid blåsa fritt och vara hel och ren. Reglerna för örlogsflaggans förande skiljer sig om fartyget är under gång, förtöjd/till ankars/pågrund under stridsberedskap, under gång inom hamnområde eller förtöjd till kaj.

2.2.2. Örlogsgös

Örlogsgös är en mindre örlogsflagga som förs i fören på örlogsfartyg på en gösstake. Denna hissas när fartyget är förtöjt, ankrar eller förtöjer på annat fartyg som ligger ankrat.

2.2.3. Örlogsflaggans förande

Försvarsmaktens instruktioner om flaggning, allmänt och i land, framgår av R PARAD 2.

Förtöjt fartyg med stridsberedskap

När örlogsfartyg är förtöjt förs örlogsflagga och örlogsgös hissad under tiden mellan klockan 08.00 sommartid (09.00 vintertid) och solens nedgång dock ej senare än klockan 21.00.

Under tid då örlogsgös och örlogsflagga ska vara nedhalade förs om tillämpligt örlogsflaggan som gångflagga under gaffel eller på mast.

Fartyg till ankars/på grund

Örlogsfartyg till ankars för flagga och gös i likhet med förtöjda örlogsfartyg. Fartygschef (motsv.) får besluta att örlogsflaggan ska vara hissad dygnet runt, om den kan vara belyst under dygnets mörka timmar. Fartyg på grund för örlogsflagga som till ankars.

Ankomst och avgång

Vid ankomst och avgång till/ från militärt- och civilt hamnområde skiftas flagg, gångflagga ersätts av örlogsflagga på flaggspel motsv.

Fartyg under förflyttning

Örlogsflaggan förs hissad som gångflagga dygnet runt.

Förande på marinens båtar

Örlogsflagga förs på till marinen hörande/ disponerad båt under befäl av militär personal. Tvärskuren flagga förs i båt i övriga fall.

Örlogsflagga förs, när så anses lämpligt, i marinens jollar, arbetsbåtar, roddbåtar, bogserade båtar eller i för godstransport eller idrottsutövning avsedd båt.

När båt är förtöjd och obemannad förs inte flaggor.

Hälsning med flagga

Civila fartyg hälsar på örlogsfartyg och marinens båtar genom att hala ned sin nationsflagga till halv stång och därefter hissa den efter det att örlogsfartyget har sänkt och höjt sin flagga som svar.

Örlogsfartyg och marinens båtar inleder aldrig en hälsning eftersom innebörden att hala ned flaggan till halv stång traditionellt är att ”stryka flagg” och visa sig underdånig.

3. Tecken

3.1. Befälstecken

Befälstecken ska föras på stång på rustat fartyg under expedition. På fartyg med mer än en mast ska befälstecknet föras på stortoppen, på fartyg med en mast förs den på toppen. Saknas mast ska befälstecknet föras på lämplig plats.

När officer ur Marinen utövar chefskap över ett örlogsfartyg, marint förband eller sjöstyrka föres befälstecken som utvisar chefens grad.

Marinofficer som utövar chefskap över ett förband och har lägre grad än kommendör/överste för enbart förbandschefstecken. Ordinarie fartygschefs befälstecken förs då jämte förbandschefstecken. Befälstecken förs om möjligt på mässingstång i topp. Om FC och förbandschef är samma individ förs både befälstecken, på stång i topp, och särskilt tecken, på sejnfall under rå/ motsv.

Amiralsflagga

Förs av:

Amiral/General	4 stjärnor
Viceamiral/Generallöjtnant	3 stjärnor
Konteramiral/Generalmajor	2 stjärnor
Flottiljamiral/Brigadgeneral	1 stjärna

Bild 3:1 Viceamiralsflagga

Örlogsstandert

Förs av:

Kommendör/Överste

Bild 3:2 Örlogsstandert

Örlogsvimpel

Förs av:

Kommendörkapten/Överstelöjtnant

Örlogskapten/Major

Bild 3:3 Örlogsvimpel

Örlogsgaljadet

Förs av:

Kapten

Löjtnant

Fänrik

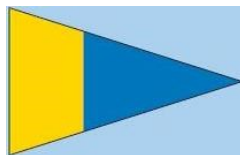

Bild 3:4 Örlogsgaljadet

3.2. Förbandschefstecken

Förbandschefstecken för sitt befälstecken på det fartyg från vilket han för sitt befäl och där hans stab är inmönstrad. Om förbandschefen tillfälligt embarkerar annat fartyg inom förbandet ska befälstecknet även föras där.

Förbandschefstecken förs på rå om styrbord på örlogsfartyg. På marinens båtar förs inte förbandschefstecken.

På äldste chefs fartyg för till ankars äldste chefs tecken, om det inte av blåsande befälstecken eller förbandschefstecken framgår på vilket fartyg äldste chefen finns.

Om äldste chefs tecken förs samtidigt med förbandschefstecken, ska det hissas under detta.

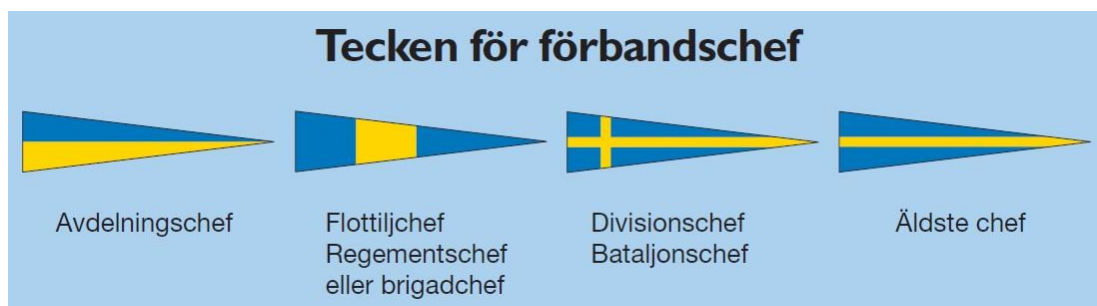

Bild 3:5

Bild 3:6 Signalflagga "Rudolf", befälstecknet på mässingsstång samt förbandschefstecken för divisionschef

3.3. Kunglig flagga och kungligt tecken

Person ur kungliga huset för kunglig flagga och kungligt tecken.

Observera att samtliga horisontellt delade blågula vimplar föres med blå fältet överst.

Bild 3:7 Kunglig flagga

3.3.1. Kungliga tecken

När medlemmar av kungahuset embarkerar örlogsfartyg ska kungliga tecken enligt nedan föras från embarkering intill debarkering.

När kungliga tecken förs, förs inga andra befälstecken, kommandotecken eller särskilda tecken.

På marinens båtar förs kungligt tecken på vimpelstake i förstäven i båt där kunglig person färdas. I en och samma båt förs endast det förnämsta kungliga tecknet.

Statschefen

När statschefen är embarkerad förs kunglig flagga med stora riksvapnet och i överkant av denna förs kunglig vimpel. Kunglig flagga och vimpel förs i topp d.v.s. där befälstecken vanligen förs på mässingstång.

Statschefens gemål

När statschefens gemål är embarkerad förs kunglig flagga med stora riksvapnet. Kunglig flagga förs i topp d.v.s. där befälstecken vanligen förs på mässingstång.

Tronföljaren

När tronarvingen är embarkerad förs kunglig flagga med lilla riksvapnet och i överkant av denna kunglig vimpel. Kunglig flagga och vimpel förs i topp d.v.s. där befälstecken vanligen förs på mässingstång.

Annan medlem av kungahuset

När annan medlem av kungahuset är embarkerad förs kunglig flagga med lilla riksvapnet. Kunglig flagga förs i topp d.v.s. där befälstecken vanligen förs på mässingstång.

Medlem av utländskt kungahus

När medlem av utländskt kungahus är embarkerad förs motsvarande utländska tecken som för svensk kunglig person, såvida inte medlem av svenska kungahuset är embarkerad.

3.3.2. *Kungligt kommandotecken*

Kungliga kommandotecken såsom kungens personliga kommandotecken och regentens kommandotecken förs normalt sett inte på örlogsfartyg utan på marinens båtar som normalt inte har anordning för befälstecken.

3.3.3. *Kommandotecken*

Kommandotecken förs av överbefälhavaren, chefen för operativa insatsledningen, arméchefen, marinchefen, flygvapenchefen och chefen för specialförandsledningen samt av chefen för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern embarkerad örlogsfartyg och marinens båtar.

Kommandotecken förs på sejnfall under rå om styrbord på örlogsfartyg och marinens båtar. Marinens båtar som inte kan hissa kommandotecken på rå må hissa det på vimpelstake i fören eller föra det som skylt.

3.3.4. *Särskilda tecken*

Särskilda tecken nyttjas ombord för att ange att en dignitär befinner sig ombord. Det finns olika tecken för t ex statschefen, statsråd och marinchefen. Särskilda tecken utgörs av kommandotecknens emblem. (Se R PARAD 2)

Särskilt tecken tillverkas av flaggduk och är utan stång. Förs på samma sätt som kommandotecken av högre chefer som inte utövar taktiskt eller operativt befäl.

Chefen för försvarsdepartementet och marinchefen är exempel på chefer som för särskilda tecken.

Bild 3:8 Försvarsministerns särskilda tecken

3.3.5. *Övriga tecken*

Övriga tecken utgörs av flaggor och vimplar ur signaflaggställen som finns på örlogsfartyg. Dessa utmärker information inom förbandet och till närgrupperade förband och besökare

På rå om babord förs jourflaggor och vimplar på fartyg vid division som har jourhavande personal ombord .

Jourhavande Officer

Siffervimpel sju förs dygnet runt så länge jourhavande officer verkar från fartyget.

Bild 3:9

Jouringenjör

Signalflagga ”ivar” förs dygnet runt så länge jouringenjör verkar från fartyget.

Bild 3:10

Jouläkare

Signalflagga ”martin” förs dygnet runt så länge jouläkare verkar från fartyget.

Bild 3:11

Frånvarotecken

Frånvarotecken förs på rå om styrbord under tid då örlogsflagga och gös förs.

Tecknet utvisar att sjöstyrkechef/förbandschef, flaggkapten/stabschef eller fartygschef inte befinner sig ombord.

När örlogsfartyg är förtöjt i örlogshamn hissas den då sjöstyrkechef/förbandschef, flaggkapten/stabschef eller fartygschef inte är inom örlogshamnens område under tjänstetid.

- Sjöstyrkechef/förbandschefs frånvaro utvisas med första likhetstecknet (Alfa).
- Ombordmönstrad stabschefs (tidigare även flaggkapten) frånvaro utvisas med andra likhetstecknet (Beta).
- Fartygschefs frånvaro utvisas med tredje likhetstecknet (Gamma)

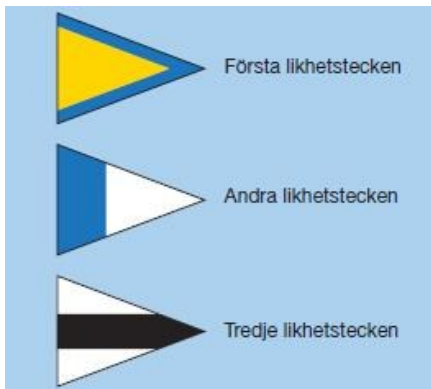

Bild 3:12

Tecken för korum/gudstjänst

Siffervimpel åtta är tecken för gudstjänst/korum.

Bild 3:13

Tecken för begravning

Signalflaggorna gustav-olof-xerxes hissas uppifrån och ner på rå.

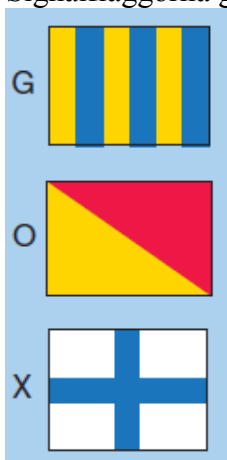

Bild 3:14

Hemlängtan

Bild 3:15 Hemlängtansvimpel

”Hemlängtan” kallas den vimpel som förs i likhet med befälstecken när ett fartyg på långreseexpedition eller efter avslutad utlandsmission vid resans slut inlöper till svensk hamn för mottagningsceremoni. Traditionen har hämtats från brittiska flottan.

”Hemlängtansvimpeln” har samma fältindelning som en örlogsvimpel. Längden på ”vimpeln” bestäms av den tid fartyget varit utom hemmahamn enligt formeln: $V = \frac{L}{365} \times t$

V = vimpelns längd i meter

L = Fartygets längd

t = tiden borta i antal dagar

Vimpelns längd får dock aldrig vara längre än att den kan hanteras på lämpligt sätt.

3.4. Befälsljus

Befälsljus utvisar embarkerade högre marinofficerare.

Befälsljus på örlogsfartyg förs numera endast på order.

Befälsljus är vita runtlysande ljus som förs på sejnfall under rå om styrbord på fartyg, utom ubåt, till ankars och samtidigt med föreskrivna skeppsljus.

Befälsljus förs lodrätt under varandra och på en meters (eller på lämpligt) inbördes avstånd.

Befattningshavare

Konungen är ombord.

Antal ljus

5 ljus

HANDBOK

Överbefälhavaren eller amiral är embarkerad.	4 ljus
Flaggman, dvs amiral/ general med en, två eller tre stjärnor, är inmönstrad/ embarkerad.	3 ljus
Kommendör/ överste ur marinen är inmönstrad/ embarkerad.	2 ljus
Äldste chef ur marinen med lägre grad än kommendör/ överste är inmönstrad/ embarkerad.	1 ljus

3.5. Befälstecken och förbandsflaggor förande i land

Vid fartygsförbands stabsbyggnad iland får förbandschefens befälstecken och underställda fartygsförbands förbandsflaggor föras på en gemensam flaggstång.

Hissande och nedhalande bör ansluta till det ceremoniel som tillämpas för örlogsflagga.

Förbandschef får besluta att förbandsflagga i likhet med befälstecken ska vara hissad hela dygnet.

4. Hissande och halande av flaggor och tecken

Flaggors hissande, och nedhalande, sker med rättning på utsedda rättningsflaggor, på förbandsledningsfartyg/äldste chefs fartyg, värdfartyg, eller utsedd byggnad. Hissandet och nedhalandet sker med precision beaktande klockslag, hel och ren klädsel och varsam hantering av örlogsflaggor och örlogsgös.

Förtöjd eller till ankars på, företrädevis, utländsk kaj/ankarplats får FC/DC motsv. besluta att föra belyst flagga nattetid.

4.1. Rättningsflaggor i Sverige

Kungliga slottet i Stockholm

Kastellholmen i Stockholm

Älvsborgs fästning

Berga slott

Högvaktsbyggnaden i Karlskrona

4.2. Rättning utomlands

Skер enligt värdlandets rutiner med rättning på äldste chef.

När besökt land har örlogsfartyg inom synhåll samordnas och rättas det efter detta.

4.3. Genomförande

När flagga hissas och halas ska var och en som befinner sig utomhus vända sig därvid i riktning mot flaggan och inta enskild ställning. De som kan se flaggan gör honnör. Detta gäller också var och en som befinner sig i omedelbar närhet av fartyg eller militärförläggning, där flaggan hissas eller halas ned. Trupp gör hälsning på stället med front mot flaggan, beväpnad trupp skyddrar gevär och civilklädd person tar av huvudbonaden. Utländsk flagga ska visas samma respekt som den svenska.

4.3.1. Allmänt

Ombord på majoriteten av marinens fartyg förs både örlogsflagga och gös. Dessa hissas/ nedhalas normalt samtidigt. I det fall en ensam vaktpost har att hantera båda flaggorna är det brukligt att gösen halas strax innan flaggans nedhalande/ efter flaggan hissats, och således aldrig är hissad ensamt. Örlogsflaggan hissas/ nedhalas alltid på korrekt tid.

4.3.2. Rutinmässig hissning och halning av flaggor

Genomförs av Jourhavande samt sjömän.

Senast två minuter innan klockslag för halning/hissning antrar personalen ut och förbereder.

När rättningsflagga börjar halas intar jourhavande befäl enskild ställning och blåser *givakt* på visselpipa med morsesignalen ”kalle” (— — —).

Personal intar enskild ställning och halar/hissar flagga och gös (och eventuella frånvarotecken).

När flaggor är halade/hissade blåser Jourhavande officer *fortsätt* på visselpipa med morse signalen ”adam” (— — —)

HANDBOK

När endast hornblåsare medverkar ska hornblåsare blåsa paradmarsch under den tid flaggan hissas/halas ned vilket föregås och efterföljs av givakt- respektive fortsättsignal.

När hornblåsare inte disponeras ska flaggan hissas/nedhalas under tystnad alternativt ska ”givakt”, ”paradmarsch” och ”fortsätt” sändas ut över däckshögtalare från inspelad hornblåsning. Signaler i övrigt ges genom att däcksvaktsförman blåser signalerna på visselpipa.

4.3.3. Nedhalande/hissande med musikkår och/eller musköteri

Finns musikkår ombord, spelas Marinens paradmarsch medan flaggan hissas eller halas ned. På större fartyg ska särskild hedersbevisning med musköteri ges.

Finns musikavdelning ombord när flaggan hissas och kungen är ombord spelas först Marinens paradmarsch och därefter spelas kungssången. I annat fall spelas nationalsången. I utländsk hamn eller i närvaro av utländskt örlogsfartyg spelas även den utländska nationens nationalhymn.

Vid nedhalandet spelas endast paradmarsch (inte kungssången eller nationalsång).

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Vakhavande officer kommenderar: Musköteri och musikkår marscherar ut! Musköteriförman svarar: Musköteriet marscherar ut! – Ja (grad)! Flaggtrumslagaren svarar: Musikkåren marscherar ut! – Ja (grad)!	Se vidare avsnittet musköteri respektive musikkår.
2.	Vakhavande officer intar enskild ställning och beordrar: Blås givakt! Hornblåsare ger givaktsignal.	Samtliga på däck och i anslutning till fartyget intar enskild ställning.
3.	Vid flaggans hissande och nedhalande på jämn hel- eller halvtimme kommenderar vakhavande officer: Slå XX glas!	Glasvakten slår anbefallt antal slag på skeppsklockan.
4.	Vakhavande officer kommenderar: Hissa/hala ned flagga och gös! Musköteriförman kommenderar: Skyldra – gevär! Flaggtrumslagaren (motsv.) slår an Marinens paradmarsch. Signalmännen hissar/halar flaggan så att de är i topp/däck samtidigt som paradmarschen är färdigspelad.	Musköteriet skyldrar och musköteriförman i stort musköteri för sabeln till parad och hälsar med liten salut under tiden flaggan hissas/halas.
5.	Sveriges nationalsång spelas.	På utländsk ankarplats ska även värdnationens nationalsång spelas efter kungssången eller före Sveriges nationalsång.

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
6.	Vakthavande officer, enskilda personer på däck eller iland samt chefer för truppavdelningar (motsv.) intar enskild ställning från givaktsignal till fortsättningssignal. Truppavdelning kommenderas till enskild ställning och chefen hälsar.	Är flaggan inom synhåll gör personal vändning mot (huvudvridning mot) flaggan samt utför personlig hälsning under den tid flaggan hissas/halas ned.
7.	Vakthavande officer kommenderar slutligen: Blås fortsatt!	Hornblåsare blåser fortsättningssignal.
8.	Signalmännen belägger sejnfallen och antrar in. Vakthavande officer, däcksvaktsförman och hornblåsare marscherar in.	

4.3.4. Flagga på halv stång

I det fall örlogsflagga och gös förs på halv stång, ska de vara hissade till två tredjedelar av den normala höjden. De hissas först i topp och halas därefter ned på halv stång. Vid flaggans nedhalande eller när hälsning med flaggan utförs är förfarandet det omvända, dvs först hissas flaggan i topp varefter den halas ner.

4.3.5. Flaggstorlekar

Kv typ VBY	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga	Flaggspel signalbrygga	3 duk
	Örlogsgös	[Under anskaffning]	
	Gångflagga	Flaggspel signalbrygga	2,5 duk
Befälstecken	Amiralsflagga	På mässingstång, topp flaggspel	1,5 duk
	Örlogsstandert	På mässingstång, topp flaggspel	1 duk
	Örlogsvimpel	På mässingstång, topp flaggspel	0,9m
	Örlogsgaljadet	På mässingstång, topp flaggspel	-
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC	SB teleskopmast	0,5 duk
Flaggning	Stor flaggning	[Anskaffas med paradbelysning]	
	Liten flaggning	Flagga på flaggspel byts till 4 duk varvid befälstecknet sänks till under örlogsflagga.	3 duk
Övriga tecken	Frånvarotecken	SB teleskopmast	Stil 3
	JourO flagga	BB teleskopmast	Stil 3
Signalflaggställ			Stil 3

Kv typ GLE	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga	Flaggspel akter	3 duk
	Örlogsgös	Gösstake	1,5 duk
	Gångflagga	På avsedd gaffel	2 duk
Befälstecken	Amiralsflagga	På mässingstång, SB undre rå	1,5 duk
	Örlogsstandert	På mässingstång, SB undre rå	1 duk
	Örlogsvimpel	På mässingstång, SB undre rå	0,9m

HANDBOK

	Örlogsgaljadet	På mässingstång, SB undre rå	-
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC	SB övre rå, inre sejnfall	0,5 duk
Flaggning	Stor flaggning	Enl instruktion	Stl 3
	Liten flaggning	SB övre rå, på mässingstång	2 duk
Övriga tecken	Frånvarotecken	SB övre rå, yttre sejnfall	Stl 3
	JourO flagga	BB övre rå, yttre sejnfall	Stl 3
Signalflaggställ			Stl 3

Ptr typ MMÖ

	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		3 duk
	Örlogsgös		1,5 duk
	Gångflagga		2 duk
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5 duk
	Örlogsstandert		1 duk
	Örlogsvimpel		0,9m
	Örlogsgaljadet		-
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC		0,5 duk
Flaggning	Stor flaggning		Stl 3
	Liten flaggning		2 duk
Övriga tecken	Frånvarotecken		Stl 3
	JourO flagga		Stl 3
Signalflaggställ			Stl 3

Ubåt

	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		3 duks
	Örlogsgös		-
	Gångflagga	På torn	2 duks
Befälstecken	Amiralsflagga	På mässingstång	1,5 duk
	Örlogsstandert	På mässingstång	1 duk
	Örlogsvimpel	På mässingstång	0,9m
	Örlogsgaljadet	På mässingstång	0,5 duks
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC		0,5 duks

Mröj typ KSR

	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		3 duks
	Örlogsgös		-
	Gångflagga		2 duks
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5 duk
	Örlogsstandert		1 duk
	Örlogsvimpel		0,9m
	Örlogsgaljadet		0,5 duks
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC		0,5 duks
Flaggning	Stor flaggning		3 duks
	Liten flaggning		-
Övriga tecken	Frånvaro-tecken		2 duks
	JourO flagga		1,5 duk
Signalflaggställ			1 duk

HANDBOK

Mröj typ SPÅ	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		3 duks
	Örlogsgös		-
	Gångflagga		2 duks
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5 duk
	Örlogsstandert		1 duk
	Örlogsvimpel		0,9m
	Örlogsgaljadet		0,5 duks
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÅC		0,5 duks
Flaggning	Stor flaggning		3 duks
	Liten flaggning		-
Övriga tecken	Frånvaro-tecken		2 duks
	JourO flagga		1,5 duk
Signalflaggställ			1 duk

Bevb 80	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		2 duk
	Örlogsgös		1 duk
	Gångflagga		1,5 duk

Trängftg TRÖ	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		3 duk
	Örlogsgös		1,5 duk
	Gångflagga		2 duk
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5 duk
	Örlogsstandert		1 duk
	Örlogsvimpel		0,9m
	Örlogsgaljadet		-
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÅC		0,5 duk
Flaggning	Stor flaggning		Stl 3
	Liten flaggning		2 duk
Övriga tecken	Frånvaro-tecken		Stl 3
	JourO flagga		Stl 3
Signalflaggställ			Stl 3

HANDBOK

Trängftg CKR	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nations-beteckning	Örlogsflagga		4 duk
	Örlogsgös		1,5 duk
	Gångflagga		3 duk
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5 duk
	Örlogsstandert		1 duk
	Örlogsvimpel		1,8 m
	Örlogsgaljadet		-
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC		1 duk
Flaggning	Stor flaggning		Stl 3
	Liten flaggning		2 duk
Övriga tecken	Frånvaro-tecken		Stl 3
	JourO flagga		Stl 3
Signalflaggställ			Stl 3

Skonerter	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nations-beteckning	Örlogsflagga		3d
	Örlogsgös		1,5d
	Gångflagga		2d
Befälstecken	Amiralsflagga		1,5d
	Örlogsstandert		1d
	Örlogsvimpel		1,8m
	Örlogsgaljadet		1d
Förbandschefstecken	AC, FljC, DC, ÄC		1d
Flaggning	Stor flaggning		Stl 2
	Liten flaggning		1,5d
Övriga tecken	Frånvaro-tecken		Stl 2
	JourO flagga		Stl 2
Signalflaggställ			

Strb 90H	Flagga/tecken	Placering	Storlek
Nationsbeteckning	Örlogsflagga		1,5 duk

5. Honnörer

5.1. Grunder

Honnör genomförs för att visa hedersbetygelser åt besökande ombord eller i hamn, inom eller utom riket, beroende på omständigheter och med hänsyn tagen till svensk och utländsk tradition.

Honnörer förekommer bl a vid;

- Allmänna flaggdagar
- Salutdagar
- Flaggans hissande och nedhalande
- Statsbesök/ statsceremoni eller motsv
- Honnørsberättigads embarkering/ debarkering eller vid passage av ftg med sådan ombord
- Örlogsbesök

I samband med örlogsbesök bör enskild ge annan nations flagga och annan nations befälspersonal samma hedersbevisning som flaggor och enskilda i Sverige.

I de fall besök genomförs ombord av statschef, statsråd, amiral eller annan dignitär, går denne alltid ombord/ embarkerar först, varvid övriga intar enskild ställning och hälsar med honnör. Vid lämnande av fartyget/ debarkering sker det omvända; högste dignitär lämnar sist, enskild hälsning med honnör genomförs av övriga.

Honnörer kan ges i olika tappning; stor och liten flaggning, relingsmanning, fallrep etc vilket anvisningar för dessa kan utläsas nedan.

5.2. Stor flaggning

Bild 5:1 Stor flaggning, paradeleverade kanoner

HANDBOK

Stor flaggning hissas endast på örlogsfartyg som inte är under gång.

Stor flaggning används:

- Vid firande av högtidligheter inom det kungliga huset.
- På regentens och regentens gemåls födelsedagar.
- I samband med besök ombord av regenten eller annan medlem av det kungliga huset.
- Vid medverkan i statsceremonier och på nationaldagar.
- Svenskt örlogsfartyg i utländsk hamn hissar stor eller liten flaggning om motsvarande honnör ges av värdnationens inneliggande örlogsfartyg med anledning av statsceremoni, nationella högtidsdagar eller motsvarande.

Vid utländskt örlogsbesök i svensk hamn där gästande fartyg för motsvarande stor eller liten flaggning med anledning av nationell högtidsdag ska inneliggande svenskt värdfartyg föra motsvarande flaggning.

5.2.1. Anvisningar

Vid stor flaggning ska örlogsflagga hissas på masttopparna och fartyget kläs från fören, över masttopparna till aktern med signalflaggor i följande ordning förifrån:
ABC1DEF2GHI3JKL4MNO5PQR6STU7VWX8YZÅ9ÄÖABC1 osv.

Signalflaggorna sträcks från gösstaken över masttoppen (masttopparna) till flaggspelet. Om vimpel skulle komma närmast flaggspelet ska den ersättas av signalflagga i motsvarande färger.

Signalflaggorna ska inte fästas eller hissas högre än att örlogsflagga eller örlogsgös blåser väl fria.

På segelfartyg ska signalflaggorna sträckas från nära vattenytan, över bogsprötsnocken, masttopparna, storbomsnocken, till nära vattenytan.

Vid stor flaggning på utländsk nations högtidsdag ska dess nationsflagga hissas på stortoppen och svensk örlogsflagga på den andra toppen. Finns endast en topp ska såväl den svenska som den utländska nationens flagga hissas i samma höjd på denna topp med den svenska örlogsflaggan om styrbord.

Under salut för utländsk nation, statschef eller salutberättigad utländsk person i övrigt ska endast den utländska nationens nationsflagga föras på topp då salut avges.

Örlogsflaggor på flaggspel och på masttoppar, örlogsgös samt signalflaggor vid stor flaggning ska hissas och halas ned så att de samtidigt kommer i topp respektive i däck.

Befälstecken får vid stor eller liten flaggning inte blåsa högre än örlogsflagga på samma masttopp.

5.3. Liten flaggning

Vid otjänlig väderlek på allmän flaggdag bör liten flaggning användas istället för stor flaggning. Chef avgör flaggningsalternativ.

HANDBOK

Flaggning används endast på förtöjt örlogsfartyg med inmönstrad besättning och under tid då flaggan är hissad.

Vid liten flaggning ska örlogsflagga hissas på masttopparna eller motsvarande enligt instruktion för fartyget.

Flagga ska blåsa över befälstecknet.

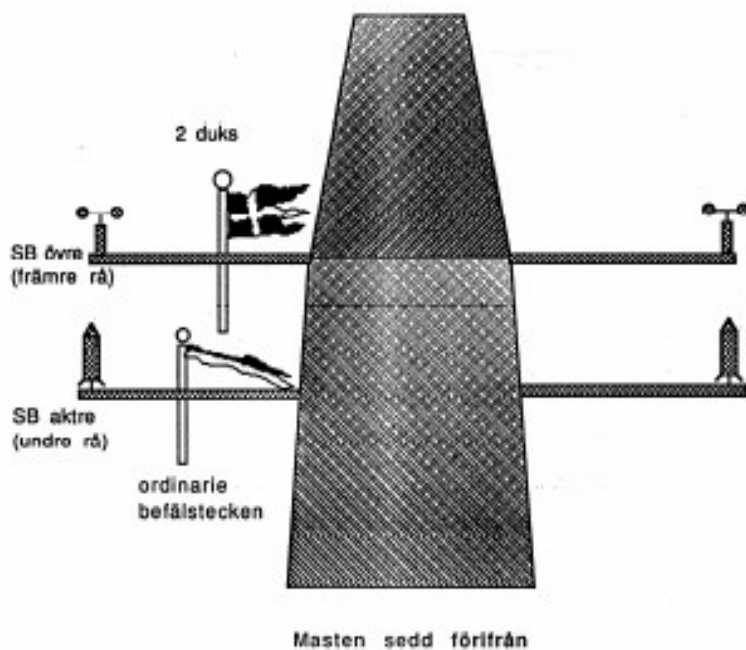

Bild 5:2 Liten flaggning på korvett typ Gävle

5.4. Enskilda hälsningar

Den som går ombord på eller lämnar örlogsfartyg, som för befälstecken, ska då relingen passeras, göra halt med vändning akteröver samt hälsa på flaggan eller (om flaggan inte är hissad) mot den plats, där den brukar föras.

Vid besök på utländskt örlogsfartyg visas samma hedersbetygelse som ovan men kan med fördel utökas till en förnyad honnör mot fartygschefen/ vb/ vaktposten eller motsv. när ilandstigning skett.

5.5. Givakt

Som lägsta form av honnör blåses givakt (morsesignalen **K**, - . -) med visselpipa, när någon t ex kommer ombord eller vid passage och hälsning av annat örlogsfartyg. Efter passagen genomförts eller vederbörande kommit ombord blåser man fortsatt (morsesignalen **A**, . -). Samma signaler ges vid flaggans hissande och nedhalande till vardags.

5.6. Överblåsning

Kommandör och överste eller högre erhåller överblåsning med skepparpipa vid embarkering och debarkering på/av örlogsfartyg.

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Fartygschefen beordrar: Blås givakt!	Vakthavande officer blåser signalerna.
2.	Fartygschefen beordrar: Blås över!	
3.	Fartygschefen beordrar: Blås in!	
4.	Fartygschefen beordrar: Blås fortsatt!	

Förbandschefer vid eget förband (divisionschef, flottiljchef) erhåller överblåsning med visselpipa när stridsberedskap är satt på fartyget.

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Fartygschefen beordrar: Blås givakt!	Vakthavande officer ger signalen givakt.
2.	Förbandschef embarkerar.	
3.	Fartygschefen beordrar: Blås fortsatt!	Vakthavande officer ger signalen fortsatt.

6. Särskilda honnörer

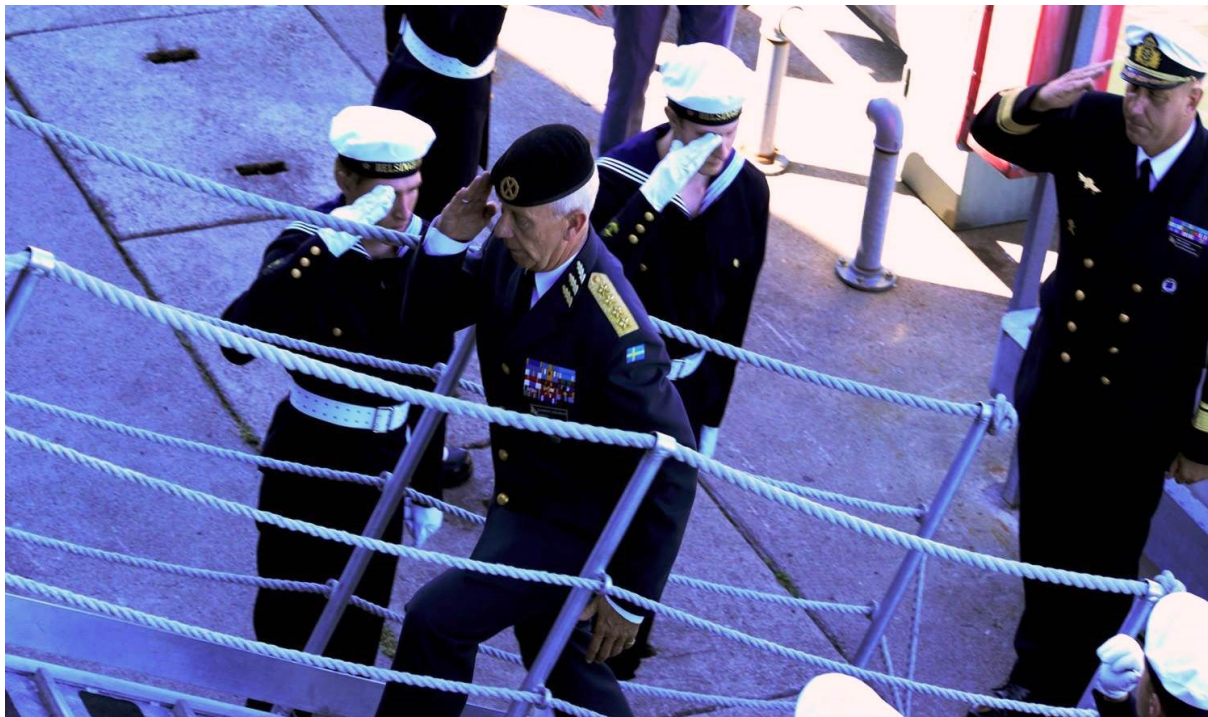

Bild 6:1 Fallrep

6.1.1. Allmänt

Fartygschef ansvarar för att särskilda honnörer samordnas från fall till fall. Rutiner för respektive fartygstyps särskilda honnörer bör framgå av instruktion och/eller stående orderverk.

6.2. Fallrep

6.2.1. Allmänt

Honnör med fallrep ges vid honnörsberättigads embarkering och debarkering.

Honnörsberättigade är: statschefen och utländska statsöverhuvuden, kungliga personer, statsråd, generaler och flaggmän, höga befattningshavare i utrikesförvaltningen m.fl. vid ankomst eller avgång från större örlogsfartyg.

Honnören leds av fartygschef eller vakthavande officer samt utförs av däcksvaktsförman, ordinarie post vid fallrepsstället/landgången. Vid stort fallrep bemannas fallrepsstället/landgången med två fallrepspojkar/-poster.

HANDBOK

6.2.2. Stort fallrep vid DD.MM, tronföljarens eller utländsk statschefs embarkering/debarkering

Embarkering

Honnören leds av fartygschef och vakthavande officer.

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Besättningen mannar reling eller ställer upp i paradstationer.	Alternativt divisioner med alle man.
2.	Musköteri och musikkår marscherar ut.	Enligt anvisningar för musköteri.
3.	Salut avges i förekommande fall.	
4.	Fartygschef och/eller vakthavande officer ställer upp mitt framför fallrepet/landgången.	Eller akter därom vid trånga gångbord.
5.	Vakthavande officer kommenderar: Fallrep styrbord/babord!	
6.	Däcksvaktsförman utmarscherar tillsammans med hornblåsare om sådan har avdelats. Däcksvaktsförman intar plats för om fallrepsstället. Hornblåsare intar plats mitt för och vänd mot däcksvaktsförman akter om fallrepsstället. Post på kaj och vid landgången kvarstannar vid sitt postställe.	Avståndet från relingen anpassas så att det ges plats bordvarts åt förliga fallrepspojken/-posten och i förekommande fall ordinarie post vid fallrepsstället.
7.	Däcksvaktsförman blåser två korta signaler på skepparpipa varvid fallrepspojken/-posterna med språng intar plats bordvarts på vardera sidan om fallrepsstället vända mot varandra. Ordinarie post vid fallrepsstället ombord intar plats mellan däcksvaktsförman och förliga fallrepspojken/-posten (armbågs lucka). När samtliga är på plats intas lystringsställning.	
8.	När den honnørsberättigade befinner sig 50 - 100 meter från fartyget kommenderar vakthavande officer: Blås givakt! Hornblåsare blåser givaktsignal.	I annat fall blåser däcksvaktsförman givaktsignal på visselpipa.
9.	Omedelbart innan den honnørsberättigade beträder nedre fallrepsplanet eller landgången kommenderar vakthavande officer: Blås över!	
10.	Däcksvaktsförman blåser över på skepparpipa under	Besättningsmedlemmar och

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
	den honnørsberättigades förflyttning uppför fallrepet/landgången. Därvid utförs personlig hälsning av fartygschef, vakthavande officer, fallrepspojkar/-poster, batongbeväpnade poster vid fallrepsställe/landgång. Respektive chef över musköteri, paradstationer, divisioner eller uppställda truppavdelningar iland kommenderar sin avdelning till givakt och utför personlig hälsning.	militär personal i uniform som uppehåller sig i närheten av fallrepet/landgången, ombord eller på kaj, gör personlig hälsning.
11.	När den honnørsberättigade kommit ombord, hälsat på örlogsflaggan och gjort vändning mot fartygschef kommenderar vakthavande officer: Blås appell! Vid kungens, regentens eller utländskt statsöverhuvuds embarkering ska musikkår eller hornblåsare spela paradmarsch istället för appeller.	Den honnørsberättigade kvarstannar vid övre fallrepsplanet i enskild ställning under appellerna och i förekommande fall under paradmarsch. Under paradmarsch och appeller gör honnørsberättigad personlig hälsning.
12.	Vakthavande officer kommenderar: Blås in!	Samtlig personal upphör med personlig hälsning.
13.	När den honnørsberättigade tagits emot av förbands-/fartygschef inspekteras musköteriet och i förekommande fall divisionerna.	Se anvisningar för musköteri respektive divisioner med alla man.
14.	När inspektionen avslutats kommenderar vakthavande officer: Blås fortsätt! Hornblåsare eller däcksvaktsförman blåser fortsättningssignal.	Personal som mannar reling, i paradstationer, i musköteri, fallrep och divisioner intar lystringsställning.
15.	Vakthavande officer kommenderar: Bort fallrep! Däcksvaktsförman blåser bort med två korta signaler på skepparpipa varvid fallrepspojkar gör avtropp med språng.	Poster och övrig personal återgår till ordinarie postställe (motsv.). Personal som mannar reling, i paradstationer eller divisioner rycker in på särskild order (se respektive ceremoni).

Debarkering

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Honnör utom paradmarsch enligt ovan ges i följande ordning: Fallrep styrbord/babord, blås givakt! och när den honnørsberättigade träder ut på väderdäck: Blås appell!	
2.	Musköteriet inspekteras och den honnørsberättigade går mot fallrepsstället. Vid övre fallrepsplanet görs	Vid honnör för kungen eller utländskt statsöverhuvud ska

HANDBOK

halt, enskild ställning med vändning mot örlogsflaggan intas, varvid uniformsklädd person gör personlig hälsning.

två officerare tjänstgöra som fallrepspojkar.

Vakthavande officer kommenderar: **Blås över!** när den fallrepsberättigade lämnar övre fallrepsplanet, (motsv.) och **Blås in!** när båten sätter av eller den fallrepsberättigade kommit iland.

Vakthavande officer kommenderar: **Blås fortsatt!**
Bort fallrep!

6.2.3. Fallrep för övriga honnørsberättigade

När den honnørsberättigade anländer till fartyget

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Fartygschef och/eller vakthavande officer ställer upp på lämplig plats. Vakthavande officer kommenderar: Fallrep styrbord/babord!	Mitt framför fallrepet/landgången eller akter därom vid trånga gångbord.
2.	Däcksvaktsförman marscherar ut tillsammans med hornblåsare om sådan har avdelats. Däcksvaktsförman intar plats för om fallrepstället, vänd akteröver. Post på kaj vid landgången kvarstannar vid sitt postställe.	Avståndet från relingen anpassas så att det blir plats åt förliga fallrepspojken/-posten och i förekommande fall ordinarie post vid fallrepsstället. Hornblåsare intar plats mitt för och vänd mot däcksvaktsförman akter om fallrepsstället.
3.	Däcksvaktsförman blåser fallrep (två korta signaler) på skepparpipa varvid fallrepspojken/-posterna med språng intar plats bordvarts på vardera sidan om fallrepsstället vända mot varandra. Ordinarie post vid fallrepsstället ombord intar, med armbågs lucka, plats mellan däcksvaktsförman och förliga fallrepspojken/-posten.	När samtliga är på plats intas lystringsställning.
4.	När den honnørsberättigade befinner sig 50 - 100 meter från fartyget kommenderar vakthavande officer: Blås givakt!	Om särskild hornblåsare har avdelats eller musköteri är uppställt blåser hornblåsare givaktsignal. I annat fall blåser däcksvaktsförman givaktsignal på visselpipa.
5.	Omedelbart innan den honnørsberättigade beträder nedre fallrepsplanet eller landgången kommenderar vakthavande officer: Blås över! Däcksvaktsförman blåser över på skepparpipa under	Militär personal som enskilt uppehåller sig i närheten av fallrepet/landgången ombord eller på kaj, ska också genomföra personlig hälsning.

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
	den honnörsberättigades förflyttning uppför fallrepet/landgången. Personlig hälsning av: fartygschef, vakthavande officer, fallrepspojkar/-poster, batongbeväpnade poster vid fallrepsställe/landgång.	För personal i musköteri, paradstationer, divisioner eller uppställda truppavdelningar iland gäller givakt och att endast respektive chef utför personlig hälsning.
6.	När den honnörsberättigade kommit ombord och hälsar på örlogsflaggan och då den honnörsberättigade ska ha appeller kommenderar vakthavande officer: Blås appell! Efter sista appellen kommenderar vakthavande officer: Blås in! varvid samtlig personal upphör med personlig hälsning.	Den honnörsberättigade kvarstannar i enskild ställning under appellerna vid övre fallrepsplanet (motsv.). Uniformsklädd honnörsberättigad gör personlig hälsning.
7.	När den honnörsberättigade tagits emot av förbands-/fartygschef och förflyttar sig från fallrepsstället (eller i förekommande fall efter inspektion av musköteri) kommenderar vakthavande officer: Blås fortsätt!	Särskilt avdelad hornblåsare eller däcksvaktsförman blåser fortsättningssignal. Personal i fallrep intar lystringsställning.
8.	Vakthavande officer kommenderar: Bort fallrep! Däcksvaktsförman blåser bort med två korta signaler på skepparpipa varvid fallrepspojkar gör avtropp med språng.	Poster och övrig personal återgår till ordinarie postställe (motsv.).

När den honnörsberättigade lämnar fartyget

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	När den honnörsberättigade träder ut på väderdäck kommenderas: Fallrep styrbord/babord! Blås givakt! Blås appell!	Särskilt avdelad hornblåsare eller däcksvaktsförman blåser signaier. Personal i fallrep intar respektive lystringsgrad och ställning.
2.	När den fallrepsberättigade beträder övre fallrepsplanet, (motsv.) kommenderas: Blås över!	
3.	När båten sätter av eller den fallrepsberättigade kommit iland kommenderas: Blås in! Blås fortsätt! Blås bort fallrep!	

HANDBOK

6.3. Musköteri

6.3.1. Allmänt

Stort musköteri	Litet musköteri	Utrustning
Chef ska vara officer	Chef ska vara gruppbefäl	Musköteriet bär trupperadkläder med automatkarbin med bajonett på (vit gevärsrem sträckt längs vapnet).
14 sjömän	7 sjömän	
2 hornblåsare	1 hornblåsare	Musköteriförman i stort musköteri bär sabel.

Stort musköteri formeras på två linjer med armbågs lucka och 1,25 m avstånd med musikmännen på högra flygeln. Musköteriförman står framför mittersta vänstra sjömannen.

Litet musköteri formeras på en linje med armbågs lucka. Musköteriförman står i linjen på musköteriets vänstra flygel och hornblåsaren på den högra.

6.3.2. Genomförande

Musköteriet ställer upp akter om fallrepet eller på annan lämplig paradplats i nära anslutning till fallrepet. Vid musköteri i samband med flaggans hissande/nedhalande ska musköteriet vara vänt akteröver mot flaggan. Vid fallrepceremoni ska musköteriet vara vänt bordvarts mot paradsidan.

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Musköteriet ställer upp i parادلä.	Lystringsställning vänt bordvarts.
2.	Vakhavande officer kommenderar: Musköteriet marscherar ut!	Däcksvaktsförman blåser signalen Fallrep/gevärsfolk (tre korta signaler) på skepparpipa.
3.	Musköteriförman svarar: Musköteriet marscherar ut, ja (grad)! och kommenderar: Musköteri, giv akt! I armen – gevär! och därefter: Musköteri, vänster (höger) om – marsch!	Musköteriet marscherar ut.
4.	Musköteriförman kommenderar: Musköteri – halt! Vänster (höger) – om! Rättning – höger (vänster, mittåt)! Mittåt! och slutligen Lystring – ställ!	
5.	Vakhavande officer kommenderar: Blås givakt! Musköteriförman kommenderar: Musköteri, giv akt!	Signal ges.
6.	Vakhavande officer kommenderar: Blås över! Musköteriförman kommenderar: Skyldra – gevär!	Signal ges.

HANDBOK

7.	Musköteriförman lämnar av musköteriet till den honnörsberättigade: Grad! Musköteri ur HMS Fartygsnamn!	Vid stort musköteri står musköteriförman kvar på sin plats och gör salut med sabeln under den tid musköteriet skyldrar gevär.
8.	Den honnörsberättigade inspekterar musköteriet.	
9.	Vakthavande officer kommenderar: Blås in!
Musköteriförman kommenderar: I armen – gevär!	Musköteriförman återför sabeln till parad.
10.	Vakthavande officer kommenderar: Blås fortsatt!
Musköteriförman kommenderar: Lystring – ställ!	Signal ges.
11.	När fallrepet blåsts bort ska vakthavande officer kommendera: Musköteriet marscherar in!
Musköteriförman svarar: Musköteriet marscherar in – Ja, (grad) och kommenderar: Musköteri, giv akt! Vänster (höger) om – marsch!	Musköteriet marscherar in till anvisad plats i paradlä.

6.4. Relingsmanning

6.4.1. Allmänt

Honnör med relingsmanning ges normalt endast för statschefen, tronföljaren och utländskt statsöverhuvud.

Besättningen ska med jämna inbördes luckor ställa upp i paradstationer vända bordvarts vid reling och på bryggavsatser längs hela fartyget på den sida där den honnörsberättigade befinner sig under honnören.

Vaktgörande personal på fartyg under gång ingår inte i paradstationerna. Vaktgörande ska om möjligt befinna sig i paradlä eller uppträda så att helhetsintrycket inte störs under den tid honnör avges.

6.4.2. Förberedelser

Ventiler, dörrar och luckor mot väderdäck stängs. Artilleripjäser, kranar, bommar m.m. ställs i paradläge. Fartygets båtar får inte vara förtöjda vid eller uppehålla sig i närheten av fartyget.

6.4.3. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Honnören inleds med att besättningen under språngmarsch äntrar ut från samlingsplatser i paradlä på kommando: Paradstationer – äntra ut!	Enskild intar lystringsställning med vändning bordvarts allteftersom förutbestämd uppställningsplats nås.

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
2.	När den honnørsberättigade anländer kommenderas: Paradstationer, Giv akt! Därefter kommenderas: Mössorna – av!	Samtlig personal i paradstationerna ska på lystringsordet ”Mössorna” med höger hand fatta i uniformsmössans högra kant och förbli i denna ställning tills verkställighetsordet ”av” uttalas då uniformsmössan förs snett uppåt åt höger med mösskullen vänd framåt.
3.	Leve utbringas genom att fartygschefen fyra gånger utropar t.ex. Leve Konungen/Drottningen! och besättningen varje gång svarar med ett utdraget Hurra! Efter leveropen kommenderas: Mössorna – på! varvid mössorna hastigt sätts på och enskild ställning intas.	Samtidigt med vart och ett av leveropen förs mössorna till mitt för bröstet (vid ”leve”) och därefter hastigt snett upp åt höger (vid ”Hurra”).
4.	Honnören avslutas genom kommando: Paradstationer äntra – in!	Därvid görs vändning och paradstationerna återgår i språngmarsch till samlingsplatser i paradlä.

6.5. Divisioner med alle man

6.5.1. Allmänt

Vid divisioner med alle man, ställer besättningen upp divisionsvis på halvdäck eller annan lämplig plats.

Med begreppet *divisioner* menas besättningsindelning. Beroende på besättningens storlek och tillgängligt utrymme så ställer besättningen normalt sätt upp på halvdäck, antingen samlat, uppdelad på SB- och BB- vakt eller kvartersvis, i enlighet med fartygschefens bestämmande.

6.5.2. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Vakhavande officer kommenderar: Besättningen rymmer ut, klara för divisioner med alle man på xx! Vakhavande officer kommenderar därefter: Divisioner med alle man!	Besättningen ställer upp divisionsvis på en eller flera linjer med armbågs lucka, högst 1,25 m avstånd och med ryggarna bordvarts.
2.	Respektive divisionsbefäl kommenderar: Giv akt och lämnar av till 1:0/sekonden. När samtliga divisioner har lämnat av kommenderar sekonden: Giv akt! och i väntan på fartygschef/annan honnørsberättigad: Lystring – ställ!	

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
3.	När honnörsberättigad närmar sig kommenderar sekonden: Giv akt!	Divisionerna intar givakt. I de fall när divisioner med alle man kombineras med fallrepsceremoni ska divisionerna följa fallrepsceremonins signaler som avges antingen på horn av hornblåsare eller på visselpipa av däcksvaktsförman.
4.	1:O/ sekonden lämnar av till fartygschefen, som intar sin plats framför divisionerna och i förekommande fall i sin tur lämnar av till annan honnörsberättigad. Denne tar befälet och hälsar besättningen med: God dag sjömän! (eller liknande). Den honnörsberättigade kommenderar: Lystring – ställ!	Besättningen svara på likartat sätt: Goddag, (titel)!
5.	Den honnörsberättigade inspekterar divisionerna och kan hålla ett tal till besättningen.	Vid inspektion ska respektive divisionsbefäl under personlig hälsning anmäla vilken division som står i tur att inspekteras.
6.	Den honnörsberättigade återlämnar befälet till fartygschefen genom att beordra: Fartygschefen tar emot!	
7.	Fartygschefen kommenderar: Giv akt! och när den honnörsberättigade lämnat: Blås fortsätt! eller Sekonden tar emot!	
8.	Sekonden skingrar divisionerna med kommando: Avtropp! eller Blås bort!	Skingringssignal ges med horn eller visselpipa.

6.6. Paradstationer

6.6.1. Allmänt

Vid paradstationer ska besättningen ställa upp vänd bordvarts på för- respektive akterdäck samt på gångbord och överbyggnad.

Bild 6:2 Paradstationer

6.6.2. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Sekonden kommenderar: Paradstationer – klara att äntra ut!	Besättningen som tidigare samlats i paradlä ställer upp på en eller två kolonner stationsvis i rättvänd kolonn vända förut respektive akterut.
2.	Sekondens kommenderar: Paradstationer äntra – ut! varvid kolonnerna anträder språngmarsch. När respektive station når avsedd plats kommenderar respektive stationsbefäl: Avdelning – halt! och Rättning – framåt!	Avståndet till framförvarande man avpassas så att armbågs lucka uppstår efter vändning.
3.	Sekonden kommenderar vändning mot paradsidan: Vändning – styrbord (babord)! och Rättning – höger (vänster, mittåt)!	Armbågs lucka och 1,25 m avstånd mellan eventuella linjer intas.
	Därefter kommenderar sekonden: Lystring – ställ!	

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
4.	När honnörsberättigad närmar sig kommenderar sekonden: Blås givakt!	Däcksvaktsförman eller hornblåsare blåser givaktsignal. Stationerna intar enskild ställning.
5.	Förbandschef eller fartygschef gör personlig hälsning under honnörsberättigads passage. Därefter kommenderar sekonden: Blås fortsätt!	Däcksvaktsförman eller hornblåsare blåser fortsättningssignal varvid stationerna intar lystringsställning.
6.	Sekonden kommenderar: Paradstationer äntra – in!	På ”in” gör respektive station vändning akteröver respektive föröver och anträder språngmarsch tillbaka till utgångsläget i parادلä.

6.7. Paradelevering av pjäser

Paradläge för artilleripjäser och fast monterade kulsprutor ska vara 60° elevation. Pjäser placerade midskepps ska riktas i sidvinkel 0° eller 180°. Bordvarts placerade pjäser ska riktas i sidvinkel styrbord respektive babord 90°. Kan pjäser inte låsas i 60° ska de låsas i annan lämplig elevering.

Radarantennar (motsv.) som inte behöver vara i drift för säker navigering, riktas i sidvinkel 0° eller 180°.

Samtliga kapell tas av och om mynningsproppar finns så anbringas dessa på eldrören.

6.8. Paradbelysning

Paradbelysning består av antingen konturbelysning, eller fasadbelysning (hel eller partiell, t.ex. skorsten och brygga).

Vid konturbelysning kläs fartyget från vattenlinjen vid fören över masttopparna till vattenlinjen i aktern samt längs relingen på lägsta väderdäck.

Vid fasadbelysning belyses den sida av fartyget som är vänd mot paradplats (motsv.).

Paradbelysning får tändas på fartyg till ankars i svensk eller utländsk hamn enligt äldste chefs bestämmande.

Vid flaggans nedhalande tänds däcksbelysningen. Paradbelysningen tänds en timme senare varefter man släcker däcksbelysningen (fartyget ska inte vara mörklagt).

Paradbelysning tänds en timme efter flaggans nedhalande och släcks klockan 02.00 om inte lokala förhållanden föranleder annat. Härvid tänds däcksbelysningen före paradbelysningen släcks.

När paradbelysning är tänd ska föreskrivna ankarljus och befälsljus vara släckta och ljus från dörrar, luckor, ventiler gångbord m.m. avskärmade.

Bild 6:3 HMS Gävle och HMS Sundsvall med paradbelysning och paradeleverade pjäser

6.9. Honnörer i båt

6.9.1. Allmänt

Båtchefen ansvarar för att båten hanteras sjömansmässigt, att den hålls i örlogsmässigt skick och att besättningen uppträder örlogsmässigt. Det innebär bl.a. följande:

- Flaggor och befälstecken hålls i topp och blåser klara.
- Hissade segel är väl satta.
- Kläde inte släpar i vattnet.
- Frihult/fendrar tas in under gång och läggs ut omedelbart före tilläggning.
- Alla sladdar är taglade och snyggt uppskjutna.
- Ösrummet får inte belamras utan ska vara lätt åtkomligt för länsning.
- Livräddningsmaterielen är lätt tillgänglig och klar för användning.
- God utkik hålls så att signaler uppmärksammas samt sjövägsregler och honnörsbestämmelser efterlevs.
- Alla arbeten med rigg, åror och båtshakar utförs så tyst som möjligt och företrädesvis sittande.
- Ingen sitter på eller hänger med armarna över relingen.
- Tofter och bänkar inte beträds i onödan.
- Underordnad går ombord i båt före och lämnar båt efter överordnad.

När statschefen, annan medlem av det kungliga huset, statsministern, försvarsministern eller officer embarkerar eller debarkerar båt ska alla stå upp och hälsa med undantag av rodden samt för- och aktergastar i arbete med båtshake eller förtöjningsgods.

I jolle ska alla förbli sittande och hälsa.

När örlogsflagga hissas eller nedhalas på svenskt eller utländskt örlogsfartyg eller befästning m.m., ska i båtar, som befinner sig i närheten, farten minskas (i båt under rodd beordras: **Res åror!** och **lystring!**). Båtchefen hälsar. I båt, vars åror vilar i klykor eller är försäkrade med stroppar e.d., kommenderas: **Ligg!** i stället för **Res åror!**

Samma honnör ges i båt som möter eller passerar båt som för kunglig flagga. Honnören fortsätter tills den sistnämnda båten passerat eller tillåtelse erhållits att fortsätta.

Båtchef hälsar på örlogsfartyg och båt som för högre befälstecken än vimpel samt kommandotecken och särskilda tecken Båtchef i båt, som för motsvarande tecken, ska rapportera till honnörsberättigad när örlogsfartyg eller båt möts eller passerar. Båtchefen besvarar hälsning om den honnörsberättigade inte själv gör det. Båt, i vilken endast personer med lägre tjänsteställning färdas, minskar farten och **”lystring!”** kommenderas. Under rodd (I roende båt) kommenderar **”Ligg!”** tills honnörsberättigad båt passerat eller tillåtelse erhållits att fortsätta. De order som ges vid rodd av valbåt, 8-huggare, 10-huggare och andra båtar med flera roddare, finns bl a att läsa om i Lärobok i sjömansskap, M7734-318001.

Möts eller passerar i övrigt båtar på nära håll där officer i uniform färdas i någon av båtarna bör båtchefen hälsa. Båtchefen i den båt där den äldste ombordvarande har en lägre tjänsteställning än motsvarigheten i den mötande båten hälsar först. Hälsningen besvaras av

HANDBOK

den honnorsberättigade eller av båtchefen i den mötande båten. Sådan hälsning utförs endast under förutsättning att honnorsförhållandena kunnat iakttas. I stillaliggande båt och i båt som bogseras ges honnör i tillämpliga delar.

Honnör från båt ges även när honnorsberättigade personer befinner sig ombord på mötande fartyg under gång, på fartyg till ankars eller iland under förutsättning att avståndet är så kort att honnören bedöms kunna iakttas utan svårighet. Vid honnör kommenderar båtchefen:

Lystring! och står upp utom i hårt väder samt vid segling eller i jolle. Övriga som färdas i båten förblir sittande under tystnad och med god hållning.

Honnör enligt ovan ges oberoende av tid på dygnet om belysningsförhållandena så medger. När en fartygschef med eget fartygs båt närmar sig annat fartygs fallrep inför tilläggning ska båtstyraren uppmärksamma mottagande fartyg på detta genom att ropa namnet på det egna fartyget (t ex **Gävle!**). Vakthavande officer kvitterar detta genom signal med VO-flagga eller ordern: **Lägg till vid styrbords/babords fallrep!**

7. Andra ceremonier

7.1. Överlämning av kommandotecken

Förkortningar: Marinchefen (MC)

Tid	Genomförande	Anmärkning
K-10	Marinens personal står uppställda. Honnörsstyrka och musikkår på plats.	Samlingsmusik spelas.
K-5 K-3	Flaggvakten marscherar in Respektive avdelningschef framför fronten kontrollerar rättning och kommenderar: Lystring ställ!	Flaggan förs icke blottad.
K	SC (motsv.) kommenderar: Blås givakt! Blås appeller! Givakt och appeller blåses. All personal intar enskild ställning. SC lämnar av marinens personal: T.ex, Amiral! Delar av marinens personal samlade enligt order!	Avgående MC med kommandoteckenförare och pågående MC med adjutant anländer. Kommandoteckenföraren och pågående MC adjutant ställer upp vid sidan av talarstolen.
	Avgående MC hälsar personalen och kommenderar: Blås fortsätt! Fortsätt blåses. All personal intar lystrings ställning.	Kan utgå om C PROD (motsv.) anländer omedelbart efter hälsningen för att undvika onödiga rörelser.
K + 1	C PROD med MA anländer. Avgående MC kommenderar: Blås givakt! Överlämningsceremoni börjar! Blås appeller! Givakt och appeller blåses. All personal intar enskild ställning. Avgående MC anmäler: General/amiral! Delar av marinens personal samlad för chefsbytesceremoni!	
	C PROD (motsv.) hälsar personalen och intar sin hedersplats. Avgående MC kommenderar: Blås fortsätt! Fortsätt blåses. All personal intar lystrings ställning.	
K + 2	Musikkåren spelar <i>Under blågul fana</i> (3 min).	

HANDBOK

Tid	Genomförande	Anmärkning
K +5	<p>C PROD MARIN (motsv.) annonserar: ”Generallöjtnant, ärade gäster, marinens personal. Vi har idag samlats för överlämning mellan avgående marinchef, -konteramiral N.N och pågående marinchef, konteramiral N.N. Överlämnandet av marinchefens personliga kommandotecken sker till bekräftande av det ledarskap och personliga ansvar som marinchefen upprätthåller. Mina damer och herrar, C PROD, gent NN!”</p> <p>C PROD intar plats vid talarstolen och håller sitt tal (3 min). Avslutas med kommando: Låt genomföra chefsbyte!</p>	<p>C PROD tal. Efter talet återtar C PROD sin plats.</p>
K + 9	Musikkåren spelar Marinens Paradmarsch (3 min).	
K + 12	Avgående MC intar plats vid talarstolen och håller sitt tal.	Efter talet kliver MC ned från talarstolen. Kommandoteckenföraren ansluter till plats bakom MC.
K + 18	<p>SC (motsv.) kommenderar: Blås givakt! Givakt blåses.</p> <p>Avgående MC med kommandoteckenförare och pågående MC med adj går fram till en plats framför talarstolen och ställer sig i profil i förhållande till åhörarna.</p> <p>Kommandoteckenföraren överlämnar kommandotecknet till avgående MC som överlämnar det till pågående MC varefter denne överlämnar det till sin adjutant.</p> <p>MC gör vändning mot åhörarna och kommenderar: Jag tar befälet över marinen!</p>	<p>All personal intar enskild ställning.</p> <p>När pågående MC tagit befälet spelar musikkåren (utan order) en fanfar.</p>
K + 20	<p>Efter fanfaren återgår f.d. MC och kommandoteckenförare till sina respektive hedersplatser. MC går till talarstolen.</p> <p>SC (motsv.) kommenderar: Blås fortsatt!</p> <p>MC håller sitt tal (3 min).</p>	<p>Fortsätt blåses. All personal intar lystrings ställning.</p> <p>MC återgår till sin hedersplats efter sitt tal.</p>

HANDBOK

Tid	Genomförande	Anmärkning
K + 24	Musikkåren spelar Flottans Defileringsmarsch (3 min).	Musikkåren börjar spela, utan order, när MC återgått till sin plats.
K + 27	SC (motsv.) kommenderar: Blås givakt! Givakt blåses. All personal intar enskild ställning. C PROD med MA lämnar ceremoniplatsen.	
K + 28	SC (motsv.) annonserar: Ärade gäster. Mina damer och herrar, konteramiral NN (avgången MC) och marinchefen. Denna överlämningsceremoni är nu avslutad. Avgången MC med MA, MC med adj lämnar ceremoniplatsen. SC (motsv.) kommederar: Blås fortsätt! Formering till enheter! Fortsätt blåses. All personal intar lystrings ställning. Paraden upplöses.	MC adj för MC kommandotecken bakom MC då han lämnar platsen.

7.2. Chefsbytesceremoni med överlämning av fälttecken

Ceremonin genomförs på motsvarande sätt som beskrivs i R PARAD 1 med tillägg av att kommandon för givakt och fortsätts ges som kommando: **Blås givakt!** och **Blås fortsätt!** Kommando för avgivande av apell ges som: **Blås X appeller!** Hornblåsare blåser signaler och samlad personal intar enskild- respektive lystringsställning. 1:e flaggförare kommenderar flaggvakten för att samtidigt ska uppnås.

7.3. Sjösättning och namngivning av fartyg

7.3.1. Förberedelser

Bild 7:1 Namngivningsceremoni

Fram till överlämningsceremoni för fartyg tvärskuren flagga akter och varvets flagga i masten (under rå) om babord.

När varvets representant överlämnar fartyget till FMV ska dessa flaggor halas ned och tretungad flagga och gös hissas.

När fartyget överlämnas av FMV till marinen hissas befälstecken och i förekommande fall kommandotecken eller särskilt tecken. Örlogsflaggor, befälstecken samt i förekommande fall kommandotecken eller särskilt tecken stickas på sejnfall (motsv.).

Personal för flaggskiften (och hissande av gös) uttas genom fartygschefens försorg.

Daglig dräkt bärs. Personal avdelad för flaggvakt och poster bär trupparaddräkt.

Fartyget ska vara förtöjt med styrbords sida till kaj. Namnskylten täcks med duk eller kläde.

Hederstribun iordningställs i höjd med akterkant av fartygets brygga genom varvets försorg.

Fartygschefen avdelar en sjöman att avtäcka namnskylten vid dopceremonin. Officiell fotografering genomförs.

Musikkår eller hornblåsare avdelas.

Om fartyget som överlämnas för annan nations (örlogs-)flagga, gäller ovanstående i tillämpliga delar.

HANDBOK

7.3.2. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	När marinchefen och namngivningsförrättaren närmar sig kommenderar chefen för provturskommandot (C PTK): Blås givakt! Blås appell! När statschefen är namngivningsförrättare spelas Marinens paradmarsch istället för appeller	Hornblåsare blåser föreskrivet antal appeller.
2.	Chefen för flaggvakt kommenderar: Skyldra – gevär!	Flaggvakten skyldrar.
3.	Marinchefen och namngivningsförrättaren anländer och hälsar på flaggan.	
4.	C PTK lämnar av.	
5.	Marinchefen hälsar och besättningen svarar unisont. Därefter kommenderar marinchefen: Jag inspekterar! och inspekterar flaggvakten. Chefen för flaggvakt kommenderar: I armen – gevär! direkt efter inspektionen.	
6.	Namngivningsförrättaren m.fl. antrar tribunen.	
7.	C PTK kommenderar: Blås fortsätt! Chefen för flaggvakten kommenderar: Lystring – ställ!	Hornblåsare blåser ”fortsätt”.
7.	Representant för varvet välkomnar deltagarna. Tal.	
8.	C PTK: Blås givakt! Skyldra – gevär!	Hornblåsare blåser ”givakt”. Enskild ställning. Flaggvakten skyldrar gevär.
9.	Namngivningsförrättaren uttalar: Med Konungens gillande ska ditt namn vara HMS Fartygsnamn. Må lycka och framgång följa dig på haven och må du bli en stark länk i vårt försvar. Avtäck namnskylden!	
10.	När namnskylden avtäckts utbringar marinchefen: Leve Konungen och Fäderneslandet!	4 hurrarop och 4 fanfarer.
11.	När musikkår medverkar spelas och sjungs nationalsången.	Fanfarer spelas "3 korta och en lång", nationalsången spelas med förspel och två verser

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
12.	C PTK kommenderar: I armen – gevär! Blås fortsätt!	
13.	Besättningen embarkerar. Hedersgästerna embarkerar.	
14.	Flaggvakten avmarscherar till lämplig plats för flaggans troppande, varefter förbandet upplöses.	
15.	Losskastning om flaggskifte ska ske under gång.	
16.	Varvets representant överlämnar fartyget till FMV (kort tal).	
17.	Fartygschefen kommenderar: Blås givakt! Varvets representant: Hala ned varvets flagga! FMV: Skifta flagga! (och till ankars Hissa gösen!)	
18.	FMV överlämnar fartyget till marinen (kort tal) Marinchefen tar befälet och kommenderar: Hissa befälstecken!	
19.	Marinchefen överlämnar fartyget till fartygschefen (kort tal) Fartygschefen kommenderar: Blås fortsätt!	
20.	Marinchefen debarkerar.	Enligt anvisningarna för fallrep
21.	Befälstecken skiftas.	

7.4. Avrustningsceremoni för fartygstyp som utgår ur organisationen

7.4.1. Bakgrund

Inför avrustning av ett fartyg som ska utrangeras/försäljas, bör övervägas hur minnet av fartyget ska manifesteras. Ett sätt att göra detta är att ge fartygets sista dag i aktiv tjänst en värdig inramning. Detta kan lämpligen ske med historiska tillbakablickar inför inbjudna tidigare chefer och besättningsmedlemmar. När ett fartygs aktiva liv är över, är vanligen också en epok i flottans historia till ända. Detta gäller särskilt om fartyget är det sista i sitt slag eller sin fartygsklass. Det kan då finnas anledning att fundera över utvecklingen såväl tekniskt som socialt för besättningarna som genom åren tjänstgjort i aktuellt fartyg.

7.4.2. Allmänt

Ett sätt att hedra minnet av såväl fartyg som tidigare besättningar är att genomföra ceremonin under fartygets sista dag till sjöss med inbjudna gäster. Detta kan dock ofta vara svårt att genomföra om fartygets sista dag som rustad enhet väljs.

Ska ceremonin genomföras iland och i anslutning till nedhalande av flaggor och befälstecken, bör samling ske i lämplig lokal nära den plats där fartyget (klassen) ligger förtöjd. Efter genomförd ceremoni bör lunch, mottagning eller middag ges som avslutning för inbjudna gäster och den sista besättningen.

Bild 7:2 Överlämning av befälstecken

Till alla som på något sätt varit engagerade i fartyget/klassen bör information ges om förestående minnehögtid och inbjudan gå ut i god tid. Omständigheter och ekonomiska resurser får avgöra insatsernas omfattning.

Gamla chefer och specialister ges möjlighet att berätta anekdoter från de gångna åren. Den som håller det officiella minnetalet måste ges god tid för förberedelser. I de historiska återblickarna kan utdrag ur loggböcker kompletteras med ögonvittnesskildringar rörande dramatiska händelser, svårare övningar och avkopplande hamnbesök i svenska och utländska hamnar. Om filmer, album m.m. från fartygets verksamhet finns, kan lämpliga axplock göras och visas i samband med högtidligheten.

Minnesskrift kan, om tid och resurser så medger, iordningställas och delas ut till närvarande och distribueras till dem som så önskar men inte kan delta. Händelsen bör tas upp i reportageform i Försvarmaktens informationskanaler. Vid större evenemang samordnas även presstjänsten och förbandets kopplingar till områden, städer, vänförband samt internationella kopplingar.

Eventuella olycksoffer bör ihågkommas och hedras med kort minnestal och tyst minut.

Detaljstyrning kan inte göras för ceremonin men formerna för densamma ska vara värdiga och ge möjlighet till sammanträffande mellan gamla skeppskamrater. Särskilda åtgärder kan behövas till stöd för deltagande veteraner.

7.5. Innönstring av fartygsbesättning

Bild 7:3 Innönstring

7.5.1. Förberedelser

Mönsterrulla upprättas med stöd av besättningslista. Besättningsmedlemmarna förtecknas i befättnings-/skeppsnummerordning.

Innönstring av hela eller större del av besättningen verkställs av fartygschefen.

När ett fartyg nyrustas sker innönstring i samband med att befälstecknet hissas.

Mönstringen sker som upprop efter mönsterrullan av sekonden eller särskild utsedd. Vid byte av hela eller större del av besättningen görs uppställning i divisioner. Vid mindre besättningsbyten gör de nyembarkerade uppställning på halvdäck eller annan lämplig plats.

7.5.2. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Besättningen ställer upp i divisioner	Utom signalmän som avdelats till flagga, gös och befälstecken.
2.	Sekonden lämnar av till fartygschefen.	
3.	Fartygschefen tar befälet och kommenderar: Blås givakt!	Hornblåsare blåser givaktsignal på horn. I annat fall blåser

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
		däcksvaktsförman givaktsignal på visselpipa.
4.	Fartygschefen kommenderar: Hissa flagga, gös och befälstecken! Finns hornblåsare blåses paradmarsch varvid signalmännen avpassar hissandet så att flagga, gös och befälstecken är i topp samtidigt som paradmarschen slutar.	Fartygschefen och divisionsbefäl gör personlig hälsning mot flaggan tills den är i topp.
5.	Fartygschefen kommenderar: Blås fortsätt! Hornblåsare blåser fortsättningssignal.	I annat fall blåser däcksvaktsförman fortsättningssignal på visselpipa.
6.	Fartygschefen meddelar: Jag har nu tagit befälet över HMS N.N. Jag går nu att förrätta inmönstring. Föröver marsch!	
7.	Sekonden eller särskild utsedd medförande mönsterrullan ställer upp till vänster och snett bakom fartygschefen. Den övriga besättningen samlas omedelbart för om halvdäck i den ordning de står upptagna i mönsterrullan.	
8.	Inmönstringen verkställs genom att sekonden/särskild avdelad ropar upp besättningsmedlemmarna en efter en enligt mönsterrullan. De uppropade passerar under enskild hälsning fartygschefen och intar sina platser i divisioner med alle man.	
9.	När samtliga inmönstrats, hälsar fartygschefen de nypåmönstrade välkomna och ger sin inriktning för tjänsten ombord varefter skingring sker.	

Vid byte av större eller mindre del av besättningen på redan rustat fartyg anpassas ceremonin enligt fartygschefens bestämmande.

7.6. Avmönstring av fartygsbesättning

7.6.1. Förberedelser

Avmönstring av hela eller större del av besättningen verkställs av fartygschefen.

De avmönstrades sjösäckar/bärsäckar bör i förväg ha placerats på kajen (i transportbåt) och personalen vara klar att omedelbart efter avmönstringsceremonin lämna fartyget.

När ett fartyg avrustas sker avmönstring i samband med att befälstecknet halas ned.

HANDBOK

Besättningen, utom avdelade signalmän vid flagga, gös och befälstecken, ställer upp i divisioner med alle man.

7.6.2. Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Sekonden kommenderar: Blås givakt!	Hornblåsare (då sådan finns tillgänglig), eller däcksvaktsförman blåser givaktssignal på horn respektive visselpipa.
2.	Fartygschefen träder ut på halvdäck och intar sin plats.	
3.	Sekonden lämnar av till fartygschefen som tar befälet och inspekterar divisionerna.	
3.	Fartygschefen kommenderar: Blås fortsätt!	Hornblåsare eller däcksvaktsförman blåser fortsättningssignal på horn respektive visselpipa.
4.	Fartygschefen kommenterar resultatet av den avslutade sjöexpeditionen, avtackar besättningen och kommenderar: Blås givakt!	Hornblåsare eller däcksvaktsförman blåser givaktssignal på horn respektive visselpipa.
5.	Fartygschefen kommenderar: Hala ned flagga, gös och befälstecken! Fartygschef och divisionsbefäl gör personlig hälsning.	Signalmännen halar i långsam takt ned flagga, gös och befälstecken. När hornblåsare finns blåses Paradmarsch och signalmännen anpassar nedhalingstakten så att flagga, gös och befälstecken är i däck samtidigt som paradmarschen slutar. Flagg, gös och befälstecken stickas av, sejnfallen läggs fast, flaggor och befälstecken viks ihop, beslås och överlämnas till fartygschefen.
6.	Fartygschefen beordrar: Blås fortsätt!	Hornblåsare/däcksvaktsförman blåser fortsättningssignal.
7.	Fartygschefen kommenderar: Sekonden tar emot!	
8.	Sekonden kommenderar: Giv akt!	Fartygschefen förflyttar sig till plats på gångbordet akter om fallrepsstället/landgången.
9.	Sekonden ropar upp besättningsmedlemmarna i omvänd ordning enligt mönsterrullan.	De uppropade svarar och därefter omedelbart under personlig hälsning

HANDBOK

Moment Verksamhet

När sekonden lämnat fartyget lämnar också fartygschefen fartyget efter honnör mot halvdäck.

Anmärkning

passera förbi fartygschefen och lämna fartyget.

När fartyget inte ska avrustas men en större del av besättningen avmönstrar anpassa avmönstringsceremonin enligt fartygschefens bestämmande.

7.7. Korum

På örlogsfartyg kan korum genomföras utan närvaro av själavårdspersonal. Fartygschefen fattar beslut om lämplig tid och genomför korum eller utser annan lämplig officer att genomföra korum. Deltagande är alltid frivilligt.

7.7.1. Exempel på genomförande

Moment Verksamhet

1. Korumsignal
2. Signalflagga åtta hissas
3. Beordra mössa av
4. Inledning med bibeltext eller psalm
5. Reflektion
6. Psalm
7. Fader vår
8. Välsignelse
9. Beordra mössa på
10. Beordra fortsatt verksamhet

7.8. Begravning och spridning av aska från avliden till sjöss

7.8.1. Begravning till sjöss

Begravning till sjöss utförs endast när detta är absolut nödvändigt och enligt gällande krigsgravinstruktion. Vidare beskrivning återfinns i lärobok i sjömanskap.

7.8.2. Spridning till sjöss av aska från avliden

Bild 7:4 Sjöbegravning

Förberedelser

Fartyget ska vara i örlogsmässigt skick. Flagga och gös på det fartyg som för askan till sjöss hissas på halv stång den dag ceremonin genomförs. Om askan efter en förbandschef som avlidit i tjänsten ska spridas till sjöss må även övriga fartyg i förbandet föra örlogsflagga och gös på halv stång till ankars under dagen för ceremonin fram till den tidpunkt då signalen ”blås in” avges i ceremonin till sjöss.

- Pjäser ombord på fartyg som deltar i ceremonin paradeleveras.
- Besättningen bär daglig dräkt utom poster och paradmanskap som bär trupparaddräkt.
- Urnan med den avlidnes aska placeras på halvdäck på upphöjd plats som försetts med giggkläde samt krans eller annan dekoration enligt de anhörigas önskemål.
- Två hedersvakter vända akteröver placeras på var sin sida och för om urnan. Officerare i hedersvakten bär sabel, övriga bär inte vapen.

HANDBOK

Avlösning sker genom att de nya hedersvakterna marscherar upp akterifrån och gör halt i höjd med urnan. Officerare för sabel i parad. De avlösta och avlösande vakterna ska med rättning på den avlösta hedersvakten om styrbord först göra vändning midskepps. Officerare gör liten salut för urnan övriga personlig hälsning.

Den avlösta hedersvakten gör därefter göra vändning föröver, marschantråde samt avmarschera.

De avlösande hedersvakterna ska med rättning på hedersvakten om styrbord ta ett lagom antal steg i sida så att de hamnar för om urnan. Därefter sker samtidig vändning akteröver och lystringsställning intas.

Anhöriga och inbjudna gäster möts vid fallrepet av fartygschefen. Honnörer avges endast i form av personlig hälsning av fartygschef, vaktgörande vid fallrep/landgång och befäl på däck.

De anhöriga och inbjudna gäster förs via halvdäck, där hälsning görs mot urnan, till lämplig uppehållsplats under fartygets förflyttning till sjöss.

Gudstjänsttecknet hissas beslaget när fartyget befinner sig i närheten av platsen för ceremonin.

Eskorterande fartyg för flaggan i topp under gång.

Genomförande

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	När fartyget närmar sig platsen för ceremonin kommenderar fartygschefen/vakthavande officer: Blås första gången!	Hornblåsare blåser korumsignalen. Gudstjänsttecknet rycks ut och begravningsignalen (GOX) hissas.
2.	Anhöriga och inbjudna samlas på halvdäck på anvisad plats.	Besättningen ställer upp i divisioner alternativt uppehåller sig under väderdäck om de anhöriga så önskar.
3.	Fartygschef, däcksvaktsförman och hornblåsare ställer upp på förkant av halvdäck.	
4.	Fartygschefen/vakthavande officer kommenderar: Blås andra gången!	Hornblåsare blåser korumsignalen.
5.	Korum Inleds med psalm. Därefter följer griftetal av fartygspastor/präst och minnesord av fartygschef eller annan särskilt utsedd.	Under korum ska fartyget ligga stilla med stäven mot vinden eller stäva mot vinden i lägsta möjliga fart.
6.	Fartygschefen kommenderar: Blås givakt! Den som sprider askan går fram till urnan, lyfter upp den och bär den till halvdäckets akterkant.	Hornblåsare blåser givaktssignal.

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
	Hedersvakten står kvar i enskild ställning.	
7.	Fartygschefen beordrar: Blås över!	Däcksvaktsförman blåser över på skepparpipa. Officer gör liten salut. Övriga gör personlig hälsning.
8.	Askan sprids genom att urnans lock öppnas, innehålllet töms långsamt i havet. Alternativt firas urnan ned i havet med en lina eller blågult band fäst med nyckstek. När urnan vattenfylldts rycks nycksteken och linan/bandet halas hem. (Vissa moderna urnor desintegrerar efterhand i vattnet och frigörs vid kontakt med havet).	Observera att luftströmmen runt fartygets akter vid ogynnsamma vindförhållanden kan föra in aska över halvdäck om urnan töms ovanför vattenytan.
9.	Honnörssalvor/salut avges enligt samma rutin som vid begravning till sjöss.	
10.	Fartygschefen kommenderar: Blås in!	Däcksvaktsförman blåser in på skepparpipa varvid avdelade signalmän äntrar ut och hissar flaggan i topp.
11.	Fartygschefen kommenderar: Blås fortsatt!	Hornblåsare blåser signal varvid liten salut och hälsning upphör. Officer gör gevär in. Signalmännen belägger sejnfallen och äntrar in.
12.	Anhöriga går till halvdäckets akterkant och lägger blommor i havet och återvänder därefter till sin plats. Därefter gör övriga deltagare som så önskar på samma sätt. Sist tar hedersvakten krans och övriga blomsterdekorationer som finns kvar på giggerklädet, går till halvdäckets akterkant och kastar blommorna i havet.	
13.	Fartygspastor/präst läser en bön.	Psalm spelas och sjungs.
14.	Korum avslutas med en hymn, tapto och krigsmannabön.	
15.	Gudstjänsttecknet och begravningssignalen halas ned.	
16.	Hedersvakter och divisioner rycker in. Anhöriga och inbjudna återgår till anvisad plats under förflyttningen tillbaka till hamn.	Halvdäck återställs före förtöjning.

7.9. Minneshögtid med kransnedläggning till sjöss

7.9.1. Allmänt

Traditionsenigt genomför långresefartyget kransnedläggning vid passage av Floridasundet till minne av Carlsronas förlisning år 1846.

Bild 7:5 Krans

Minneshögtid av detta slag kan även anordnas vid andra stater där svenska örlogsmän gått under i strid eller för att t ex hedra minnet av besättningsman som avlidit i samband med olycka till sjöss eller större sjöolycka (fartyg, båt eller luftfarkost).

7.9.2. Förberedelser

Kransen placeras på halvdäck eller den plats där divisionerna ställer upp. Gudstjänststecken hissas beslaget i topp.

7.9.3. Genomförande av minneshögtid med korum

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Ringning i skeppsklockan sker under fem minuter.	Besättningen ställer upp i divisioner.
2.	Fartygschef/vakthavande officer kommenderar: Blås första gången!	Hornblåsare blåser signalen. Gudstjänsttecknet rycks ut.
3.	Fartygschef/vakthavande officer kommenderar: Blås andra gången!	Hornblåsare blåser signalen.
4.	Fartygschefen kommenderar: Mössa – av!	Under korum ska fartyget ligga stilla med stäven mot vinden eller stäva mot vinden i lägsta möjliga fart

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
5.	Korum Inleds med psalm. Därefter textläsning av fartygspastor/fartygschef/särskild avdelad och minnestal av fartygschef.	
6.	Fartygschefen kommenderar vändning åt det håll där kransen ska fällas.	Särskilt avdelade poster bär kransen till relingen eller akterstaven.
7.	Fartygschefen säger: Vi fäller denna krans för att hedra N.N. och hyllar minnet av dem som här förlorade livet med en tyst minut.	Kransen kastas i havet.
8.	Hornblåsare eller musikkår om sådan finns ombord spelar lämpligt musikstycke efter den tysta minuten.	
9.	Fartygschefen beordrar återgång till ordinarie uppställning.	
10.	Korum fortsätter med bön och psalmsång.	
11.	Korum avslutas med tapto och krigsmannabön.	
12.	Fartygschefen kommenderar: Mössa – på!	
13.	Fartygschefen beordrar skingring.	Gudstjänsttecknet halas ned.

7.9.4. Genomförande när minneshögtid genomförs utan korum

Moment	Verksamhet	Anmärkning
1.	Ringning i skeppsklockan sker under fem minuter.	Besättningen ställer upp i divisioner.
2.	Efter uppställningen kommenderar fartygschefen: Ryck ut!	Signalman rycker ut gudstjänsttecknet.
3.	Ceremonin inleds med minnestal av fartygschefen som därefter beordrar vändning åt det håll där kransen ska fällas.	Särskilt avdelade poster bär kransen till relingen eller akterstaven.
4.	Fartygschefen kommenderar: Mössa – av!	
5.	Fartygschefen säger: Vi fäller denna krans för att hedra N.N. och hyllar minnet av dem som här förlorade livet med en tyst minut.	Kransen kastas i havet.
6.	Hornblåsare eller musikkår om sådan finns ombord spelar lämpligt musikstycke efter den tysta	

HANDBOK

Moment	Verksamhet	Anmärkning
	minuten.	
7.	Fartygschefen kommenderar: Mössa – på! och återgång till ordinarie uppställning.	
8.	Fartygschefen beordrar skingring.	Gudstjänsttecknet halas ned.

8. Paradslupar

8.1.1. Historik

Paradslupar var vanliga i sjöfartsnationerna under 1600-, 1700-, och 1800-talen. Dessa farkoster användes då kungligheter och höga ämbetsmän skulle färdas i ceremoniella sammanhang. Sluparna var mycket påkostade för att imponera på gäster och åskådare. Förutom sitt praktiska syfte att vara ett transportmedel blev de också maktsymboler som visade ägarens ställning och rikedom.

8.1.2. Allmänt

Paradslupar finns bevarade i flera länder. Sverige har idag fyra farkoster som kan hänföras till denna kategori nämligen Vasaorden (originalet från 1774 brann upp 1921, en ny byggdes på af Chapmans ursprungliga ritningar och sjösattes 1923), Kungaslupen (från 1844) samt de kungliga salssluparna Delfinen och Galten (från 1787).

Kungaslupen byggdes på örlogsvarvet i Karlskrona år 1844. Den är kravellbyggd och utan sal. Längden är 11,75 m, bredden 2,35 m och djupgåendet 0,88 m. Besättningen består av befälhavare, officer vid den kungliga flaggan samt 16 roddare. Den är placerad vid Marinmuseum i Karlskrona.

8.1.3. Vasaorden

Bild 8:1 Vasaorden

Vasaorden är byggd på Galärvarvet i Stockholm. Den är kravellbyggd i ek med förgyllda och målade ornament. Längden är 17,88 m, bredden 3,1 m, djupgåendet 1,19 m och deplacementet 12 ton. Den är försedd med 21 åror varav tre i reserv. Rorkult, gardjörn, båtshakar, gardiner och dynor är från den gamla slupen. De gamla åorna finns också kvar men används inte.

Besättningen består av befälhavare, officer vid kungliga flaggan, styrman, 18 roddare, 3 reservroddare (varav 1 ombord och två på kaj). På kajen (motsv.) finns också två fallrepspojkar som tillhör paradstyrkan. Officer bär paraduniform m/1878. Besättningen i övrigt bär trupparaddräkt m/48 med utlagd blåkrage och rundmössa.

Den nuvarande Vasaorden användes första gången vid invigningen av Stockholms stadshus då kung Gustaf V färdades från Riddarholmskajen till Stadshustrappan. Numera används Vasaorden vid högtidligheter inom kungahuset och vid statsbesök.

Befälhavaren över Vasaorden förfogar över omfattande dokumentation, utbildnings- och materielplaner för att kunna utbilda besättningen och genomföra paradrodd med Vasaorden.

Varje nyttjande av Vasaorden är unik. Ett generellt reglemente är därför inte möjligt att framställa. En större statsceremoniell händelse såsom kungligt bröllop skiljer sig väsentligt från ett statsbesök. Av det skälet finns en befälhavare utsedd över tiden, även då hon inte nyttjas, för att erfarenheter och kunskap ska hållas samman. 4.sjöstridsflottiljen har bemanningsansvaret för Vasaorden.

Som kuriosa kan berättas att:

HANDBOK

- I utrymmet akter om salen får, förutom kungligheter och statsöverhuvuden, endast befälhavaren vistas.
- Vid igångsättning krävs det fem sjömän som springer igång henne.

De order som ges vid rodd av Vasaorden används även vid rodd av valbåt, 8-huggare, 10-huggare och andra båtar med flera roddare. Dessa finns bl a att läsa om i Lärobok i sjömansskap, M7734-318001.

9. Särskilda traditioner

9.1. Skepparpipan

Pipan hålls med kulan i den kupade handen med munstycket vilande mot tummens undersida och så att ringfingret ligger över kulan.

Bild 9:1

Vid blåsning fås den lägsta tonen med ”öppen hand”, dvs. när fingrarna lämnar hålet vid kulan öppet (i tabellen Ö), och den högsta tonen med ”knuten hand”, dvs. när hålet är nästan tillslutet (i tabellen K).

Drillton frambringas genom att tungan sätts i dallring mot gommen, under det att luft släpps förbi. Signal, som anger samtidig verkställighet (t ex ”blås bort”), avslutas med en kraftig stöt.

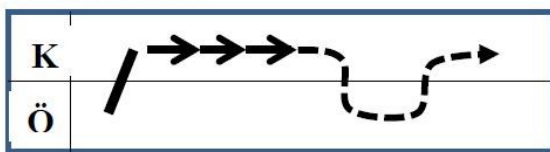
Fallrep!

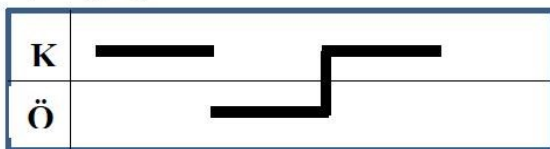
Fallrep, gevärsfolk!

Blås över! Blås in!

Lystingsignal

Blås bort!

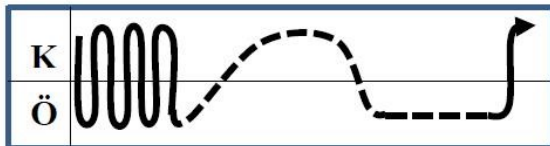

Bild 9:2

Tecken	
K (knuten hand)	Hög ton
Ö (öppen hand)	Låg ton
—	Vanlig ton
- - - -	Drillton
→→→	Kraftiga stötar

Lutande streck /, tonen sakta höjes eller sänkes.

Vertikalt streck |, tonen hastigt höjes eller sänkes.

9.2. Stridsflagga/örlogsflagga

Flera svenska örlogsfartyg har en särskild stridsflagga som ska föras enbart i strid. Det är en örlogsflagga av siden som förvaras i en särskild flaggkista. Denna flagga har oftast skänkts till fartyget vid fartygets dop eller vid första besök i den ort eller landskap som gett namn åt fartyget. Donator har som regel föreskrivit att flaggan är den stridsflagga som ska föras om fartyget kommer i strid.

Stridsflagga ska inte förväxlas med den vanligen förekommande fartygsflaggan (tryckt flagga med fartygets vapensköld t.ex. statsvapen eller landskapsvapen) som vanligtvis förs under signalrå vid in- och utlöpande ur civilhamn och vid örlogsbesök. Denna fartygsflagga används även vid t.ex. idrottsevenemang.

9.3. Slagsvärd, -amiralssvärd

9.3.1. Historik

Under 1600- och 1700-talen tillverkades ett begränsat antal slagsvärd för ceremoniellt bruk. De användes som ett slags personliga befälstecken för eskaderchef, chef på regal- och 1:a rangens skepp och senare på linjeskepp för att utvisa den plats ombord på amiralsskeppet varifrån striden leddes. Skeppet markerades med befälstecken medan den person som förde befälet förde slagsvärd på ledningsplatsen. Striden tog sin början när eskaderchefen och fartygschefen lät lägga sina svärd i kors som tecken på att "blodsflaggan" hissades i topp.

Bild 9:3 Slagsvärd m/1744

9.3.2. Allmänt

Det enda fartyget som idag har ett slagsvärd ombord är HMS Carlskrona. Iland finns dessa som traditionsföremål bl a på Berga slott, i Högvartet och vid Sjöstridsskolan. Samtliga slagsvärd är museiföremål och utlånade från Statens Maritima Museer, där även en fullständig förteckning finns.

Slagsvärden ska helst förvaras under jämn temperatur och med en luftfuktighet om max 50% RH. De ska inte förvaras i direkt solljus (även genom fönster). Det är förbjudet att vidröra klingan utan att bomullshandskar bärs. Om klingan har vidrörts ska Statens Maritima Museer (SMM) omedelbart kontaktas för råd om vårdåtgärder. Oxidationsfläckar på klinga blir lätt gravrost. Varje slagsvärd är ett unikum och ska behandlas som de museiföremål de är. De är inte lämpliga som utställningsföremål där besökare passerar utan ska i första hand smycka chefs ordersalar, gunrum m.m.

HANDBOK

HMS Carlskrona	C MarinB	MarinB (Bat af Trolle)
Slagsvärd m/1738 Nr: MM16478	Slagsvärd m/1738 Nr: MM2477	Kopia på slagsvärd (från 1956)
Marinstaben	SSS	FömedC
Slagsvärd m/1738 Nr: MM2481	Slagsvärd m/1738 Nr: MM2483	Slagsvärd m/1744 för Galärflottan GBG Nr: MM4250 (Ö2808)
HKV (Plan 5)	Amf 1 (Berga slott)	Amf 1
Slagsvärd m/1738 Nr: Ö2616 och nr:Ö?	Slagsvärd m/1738 Nr: MM2473	Slagsvärd m/1738 Nr: MM2482

9.4. Giggkläde (båtkläde)

9.4.1. Historik

Den båt som var avsedd att föra fartygschefen till och från fartyget kallades gigg. I aktern lades ett kläde för att kunna nyttjas av chefen vid kyla eller sjöstänk. Detta kläde kallades giggkläde. Det var och är ett fyrkantigt tygstycke i blått kläde med amiralsgalon eller med ett gult band som löper runt klädet 10,5 centimeter från ytterkanterna. I hörnen är i regel ankare applicerade. Klädet får inte släpa i vattnet.

9.4.2. Allmänt

Idag används giggkläde på motsvarande sätt i båtar där högre befattningshavare färdas. Giggkläde kan även användas för att täcka bord och dylikt som används i ceremonisammanhang.

9.5. Parad för flaggan

Sjöstridsförband, Sjöstridsskolan och Marinbasen har flaggor som fälttecken och det är därför flottan genomför *parad för flaggan*.

Amfibieregementet har fana som fälttecken och där genomförs parad för fanan.

9.6. Krigsmannabön

Marinens personal svarar på krigsmannabönen (Gud bevara konungen och fäderneslandet!) med: **Gud höre det!**

9.7. Kungssången

I flottan sjungs endast kungssången om kungen är närvarande. Genomförs sittande om man vid tillfället är ombord på marinens fartyg.

9.8. Svenska flottans födelsedag

Den 7 juni 1522 räknas som svenska flottans födelsedag. Då anlände Gustav Vasas blivande flaggskepp Lybska Svan, tillsammans med sin eskader, Nyköping. Än i dag firas det med att flottiljcheferna bjuder besättningar till lopp där man skålar för födelsedagen och nyttjar Gustav II Adolfs numer bevingade citat ”Näst Gud hwila rikets säkerhet på dess flotta.”

9.9. Lopp

Lopp är en gammal tradition där man intar en enklare måltid tillsammans i besättningen efter slutförd övning och då fartyget återställts efter en tid till sjöss. Intas normalt kl.21.21. Förklaringen till ordet lopp tros komma från den tid när man innan sänggående tog en ”lopp-sup” för att undkomma plågorna från loppornas härjningar.

9.10. Fartygsdeviser

U-båt	Valspråk	Översättning
HMS Södermanland	<i>GRYPS CORRIPIT</i>	Gripen hugger till
HMS Östergötland	<i>SECURITAS ORAE MARITIMAE</i>	Kustens beskyddare
HMS Gotland	<i>GOTHUS SUM. CAVE CORNUA</i>	Jag är gute. Akta dig för hornen!
HMS Uppland	<i>PRUDENTIA ET AUDACIA</i>	Klokhet och djärvhet
HMS Halland	<i>VIRTUTE LEONIS</i>	Med lejonets styrka och mod

9.11. Slå glas - sjövaktsindelning

9.11.1. Historik

Förr höll man räkning på tiden ombord med hjälp av timglas. Sanden rann från glasets övre del till den nedre på en halvtimme. Timglaset sköttes vanligen av rorsman eller en särskild avdelad ”glasvakt”, som också hade skeppsklockan eller en mindre ”skvallerklocka” inom räckhåll. För varje gång sanden hade runnit ut, vände han snabbt glaset och slog därefter ”glas” på skeppsklockan. Glasvakten slog ”ett glas” när första halvtimmen av vakten förflutit, därefter ”två glas” o.s.v. upp till ”åtta glas” då vakten var till ända. Rorsman på nästa vakt började på nytt med ”ett glas” o s v.

Systemet med angivande av tiden med upp till ”åtta glas” på skeppsklockan används alltjämt på örlogs- och handelsfartyg världen runt. För att antalet glas som slås på skeppsklockan lättare ska kunna uppfattas slås de parvis.

I vår örlogsflotta slår man glas i allmänhet endast i samband med flaggans hissande och nedhalande när detta inträffar vid jämna halvtimmar. I flottans segelfartyg Gladan och Falken tillsätts dock en särskild glasvakt. På nyårsafton klockan 24.00 slås av tradition 2x8 glas. Först slås 8 glas av den äldste ombord, följt av 8 glas av den yngste ombord

9.11.2. *Sjövakternas indelning och glas*

Slag på skeppsklockan	Ett glas	Två glas	Tre glas	Fyra glas	Fem glas	Sex glas	Sju glas	Åtta glas
Sjövakternas indelning	•	• •	• • •	• •	• •	• •	• •	• •
0800 - 1200 Förmiddagsvakten	0830	0900	0930	1000	1030	1100	1130	1200
1200 - 1600 Middagsvakten	1230	1300	1330	1400	1430	1500	1530	1600
1600 - 1800 Första plattvakten	1630	1700	1730	1800				
1800 - 2000 Andra plattvakten					1830	1900	1930	2000
2000 - 2400 Första vakten	2030	2100	2130	2200	2230	2300	2330	2400
0000 - 0400 Hundvakten	0030	0100	0130	0200	0230	0300	0330	0400
0400 - 0800 Dagvakten	0430	0500	0530	0600	0630	0700	0730	0800

9.12. Tecken för förbandsinstruktör (blå-gul)

Bärs enligt H Markstrid FBI.

9.13. Dopceremoni för obefarna - sota för linjen

Seden utvecklades för sjöfarare som passerade vändkretsarna och ekvatorn. I historisk tid genomfördes ceremonier med religiösa förtecken. Det religiösa inslaget fick efterhand en alltmer undanskymd plats och under sexton- och sjuttonhundratalet genomfördes ceremonier under ganska drastiska former där man testade att de obefarna kunde klara det hårda livet till sjöss. Inom marinen fortlever seden att sota för linjen och genomförs med särskilda ceremonier i samband med att ekvatorn (i nödfall Kräftans vändkrets) passeras.

9.14. Frånvarande vänners skål

En brittisk tradition som svenska marinen tagit upp är *frånvarande vänners skål*. Den genomförs vanligen under middag med högtidligare inslag. I den brittiska marina traditionen finns sedan Amiral Nelsons era en skål för var och en av veckans dagar och kallas för "The loyal toast". Traditionen förekommer numera allmänt och tillhör den marina kulturen.

HANDBOK

Dag	Svensk översättning	Engelsk text
Söndag	Frånvarande vänners skål och de som är till sjöss.	To absent friends and those at sea
Måndag	Våra fartyg	To our ships at sea
Tisdag	Vår besättning	To our sailors
Onsdag	Oss själva (för ingen annan lär skåla för oss)	To ourselves (as no one is likely to concern themselves with our welfare)
Torsdag	Korta krig och snabb befordran	A bloody war and sickly season (annan version- Short wars and quick promotions)
Fredag	En enkel fiende och manöverutrymme	A willing foe and searoom (annan version- Fair winds and following seas)
Lördag	Våra familjer	Our families

10. Salutskjutning från örlogsfartyg

Bestämmelser för saluter återfinns i reglementet R PARAD 7. För genomförande på örlogsfartyg återfinns anvisningar i denna handbok.

Salut från salutpliktigt örlogsfartyg på svenskt territorialvatten samordnas av C MarinB. Förbandschef utfärdar i samråd med C MarinB order för salut utom riket.

10.1. Salut inom Sverige

Salut avges

- Vid statsöverhuvuds embarkering eller passage.
- Vid utländska salutgivande örlogsfartygs ankomst till hamnar där salutbatteri iland inte finns.
- Vid högre chefs tillträde/avgång eller tagande/lämnande av befäl.
- På salutdagar.

Ligger salutpliktigt fartyg förtöjd på ort med salutstation avges inte salut från örlogsfartyg. Örlogsfartyg avger salut på salutdag på förbandschefs order (samordnat av C MarinB).

10.2. Salut utomlands

Avges efter överenskommelse med värdnationen enligt följande:

- För nation då salutpliktigt fartyg anlöper utländsk hamn där salut kan besvaras. Besöks flera hamnar i en följd i samma nation avges salut för värdnationen endast vid ett tillfälle.
- Vid statsöverhuvuds embarkering eller passage.
- När utländska salutpliktiga örlogsfartyg där salutberättigad befattningshavare är embarkerad anlöper hamn eller redd där svenskt salutpliktigt fartyg ligger.
- På värdnationens officiella salutdagar.
- Vid svarssalut efter salut för svensk salutberättigad person som är embarkerad på fartyget/fartygsförbandet.
- På svenska salutdagar.

Moment	Anvisning	Anmärkning
1.	Anländer fartyg till utländsk hamn eller redd, där salut kan förväntas bli besvarad, avges salut för nation.	Vid sådan salut hissas den utländska nationens örlogsflagga på stortoppen (motsv.). Salut avges endast vid första hamn inom landet vid samma besökstillfälle.
2.	Då fartyg passerar utländsk salutstation utan att ankra (förtöja), avges inte salut för den	

HANDBOK

Moment	Anvisning	Anmärkning
	utländska nationen, om inte annat särskilt har överenskommits.	
3.	Fartyg, som ligger i utländsk hamn, där salut avges från salutstation eller från utländskt örlogsfartyg med anledning av högtidsdag eller andra, ska deltaga i firandet med salut, under förutsättning att officiell underrättelse om firandet mottagits och särskild anledning inte föreligger att avböja sådant deltagande.	Enligt äldste chefens bestämmande ska sådan salut avges antingen med samma antal skott som från salutstationen eller från det utländska örlogsfartyget, eller med 21 skott.
4.	Innan salut avges ska fartyget vara i örlogsmässigt skick.	Ventiler, dörrar och luckor mot väderdäck ska vara stängda. Båtar får inte vara förtöjda vid eller hålla i närheten av fartyget. Artilleripjäser ska vara i paradläge.
5.	Fem minuter före angiven tid för saluten ska serviserna vara på plats vid pjäserna (motsv.). Salutchefen anger när en minut återstår och därefter fem sekunder före första skott.	Under salut ska givakt vara beordrat på samtliga örlogsfartyg i närområdet.
6.	Salut, som ska avges samtidigt från flera fartyg, börjar på äldste chefens fartyg.	Vid andra skottet faller övriga fartyg in i saluten.
7.	Salut avges inte när den fordrar svarssalut och sådan inte kan förväntas.	Då ska det anses som om saluten är avgiven och besvarad.
8.	Salut avges inte, då olägenhet eller skada därigenom kan uppstå.	Salut för en person som befinner sig ombord på fartyg eller i båt, ska avpassas så, att saluskott inte avlossas medan fartyget eller båten befinner sig inom riskområdet för impuls ljud från det saluterande fartyget. Salut får i övrigt inte avges i riktning mot människor eller materiel, som befinner sig inom riskområdet för impuls ljud från salutkanonerna
9.	Annan salut än kunglig salut avges från fartyg under gång endast från soluppgången till solnedgången, samt från fartyg till ankars endast under den tid flaggan är hissad, dock inte då gudstjänst pågår ombord eller i hamn, där gudstjänst skulle störas.	Om salut för utländsk nation eller utländsk chef av här nämnd anledning fördröjs, ska vederbörande utländska myndighet eller chef meddelas om orsak till fördröjningen. Besvarande av salut äger rum även på annan än ovan angiven tid.

HANDBOK

Moment	Anvisning	Anmärkning
10.	Ankrar (förtöjer) fartyg på plats, där salut ska avges under sådan tid, då flaggan inte är hissad eller då gudstjänst pågår, avges saluten i stället, när flaggan hissas respektive efter gudstjänstens slut.	
11.	Anländer fartyg som för kunglig flagga till utländsk hamn eller redd, där salutstation finns eller där salut för den utländska nationen kan förväntas bli besvarad av örlogsfartyg, ska kunglig salut inte förväntas, förrän salut avgetts för den utländska nationen och denna salut besvarats.	
12.	Avgiven salut ska rapporteras till HKV.	

10.3. Förberedelser

Under förberedelserna för salut kontrolleras att fartyget/fartygsförbandet är i örlogsmässigt skick. Ventil, dörrar och luckor till väderdäck ska vara stängda. Artilleripjäser, antenner, kranar m.m. ska vara i paradläge. Båtar får inte vara förtöjda vid eller hålla i närheten av fartyget.

För salut för nation eller annan nations representant *förbereds* hissande av nationens flagga beslagen på topp

Vid salut för Sverige eller svensk salutberättigad befattningshavare hissas örlogsflagga på motsvarande sätt

10.4. Genomförande

Moment	Genomförande	Anmärkning
Mom 1	Musköteri utmarscherar och besättningen ställer upp i paradstationer.	Se anvisningar för musköteri.
Mom 2	Salutofficer beordrar: Blås givakt!	Givaktsignal blåses av däcksvaktsförman på visselpipa eller av hornblåsare på horn.
Mom 3	Salutofficer kommenderar: Avge salut för den NN nationen/befattningshavare - Ryck ut!	Signalman rycker ut nationsflaggan som hissats beslagen på topp (motsv.).
Mom 4	Artilleriofficeren kommenderar samtidigt: X:e kanon - eld!	Om flera fartyg i förbandet ska avge salut leds saluten av förbandschefen/äldste

HANDBOK

Moment	Genomförande	Anmärkning
		chefen. Efter första skottet faller övriga fartyg in i saluten när ledarfartyget avlossar andra skottet. Dessa kommer därmed att avlossa ett skott mindre än ledarfartyget.
Mom 5	Artilleriofficeren kommenderar: X:e kanon - eld! med korrekta intervaller intill dess att föreskrivet antal salutskott avlossats.	Rapporterar ”klart” (motsv.) till salutofficeren när föreskrivet antal skott avgetts.)
Mom 6	Salutofficeren kommenderar därefter: Eld upphör! - Hal ned! varvid signalman halar ned nationsflaggan på topp.	
Mom 7	Salutofficeren beordrar: Blås fortsätt!	Fortsättningssignal blåses av däcksvaktsförman på visselpipa eller av hornblåsare på horn.
Mom 8	Artilleriofficeren kommenderar: Plundra!	Musköteri och paradstationer marscherar in.

11. Heraldik

11.1. grunder

Svenska örlogsfartyg har i allmänhet ett av statsheraldikern fastställt heraldiskt vapen.

Fartyg med stads- och landskapsnamn för i regel stads- och landskapsvapen.

För fartyg med andra namn tas vapen fram i samverkan med statsheraldikern.

Det heraldiska vapnet ingår i fartygets inventarier och ska finnas monterat ombord, oftast på däckshusets förkant.

Heraldiskt vapen monterat på träsköld ska också finnas som en heraldisk produkt för utsmyckning av gunrum m.m. och för att kunna ges som gåva. Under senare delen av 1900-talet och in på början av 2000-talet var plattan målad grå för att påvisa att skölden kom från ett fartyg (sittandes på det ”gråa skrovet”). Vid nyanskaffning av heraldiska vapensköldar bör denna tradition beaktas.

11.2. Sammanställning

Örlogsfartygens heraldiska vapen återfinns i reglementet Parad 2.

12. Definitioner

Båt	Farkost utan inmönstrad besättning
Embarkerad	Den som utan att vara inmönstrad som besättningsmedlem befinner sig ombord i tjänsten
Fartyg	Farkost med inmönstrad besättning
Marinen	Sjöstridskrafter (flottan) och amfibieförband
Mässingstång/ Befälsteckenstång	En stång i mässing försedd med en kula i toppen och en ögla mitt på samt en nederst för fäste av sejnfall. På stången knopas befälstecknet fast
Skeppsklocka	Gjuten klocka i mässing oftast försedd med kungligt namnchiffer, heraldiskt tecken och/eller namn. Kläppen ska vara försedd med en kort tamp (”fockedrevsudd”) utsmyckad med sjömaningsarbete.
Äldste chef	Den med högst tjänsteställning av de chefer som samtidigt är närvarande vid sjögående förband eller flera fartyg
Örlogsfartyg	Fartyg och svävare som tillhör en stats stridskrafter, har de yttre nationella kännetecknen som utmärker örlogsfartyg, står under befäl av vederbörligen utnämnda officerare och är bemannade av besättningar underkastade fastställda disciplinregler
Örlogsmässig	Ett smart uppträdande och ett snyggt yttre kännetecknar ett örlogsmässigt uppträdande.

Bildförteckning

I denna publikation förkommer följande bilder med verkshöjd;

Kapitel 2

Bild nr	Fotograf	Notering
2:1	Robert von Euler	Försvarmakten/4.sjöstridsflj

Kapitel 3

Bild nr	Fotograf	Notering
3:1 till 3:5	Illustration	Örlogsboken
3:6	HMS Gävle 2010	Försvarmakten
3:7 till 3:11	Illustration	Örlogsboken
3:12	Johan Melin	Försvarmakten
3:13	Illustration	Örlogsboken
3:14	Illustration	Örlogsboken

Kapitel 5

Bild nr	Fotograf	Notering
5:1	HMS Gävle 2010	Försvarmakten
5:2	Illustration	Örlogsboken

Kapitel 6

Bild nr	Fotograf	Notering
6:1	Robert von Euler	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
6:2	Robert von Euler	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
6:3	Combat Camera	Försvarmakten

HANDBOK

Kapitel 7

Bild nr	Fotograf	Notering
7:1	Jimmie Adamsson	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
7:2	Robert von Euler	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
7:3	Jimmie Adamsson	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
7:4	Magnus Jirlind	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
7:5	Johan Lundahl	Försvarmakten/4.sjöstridsflj

Kapitel 8

Bild nr	Fotograf	Notering
8:1	Kim Svensson	Försvarmakten/Combat Camera

Kapitel 9

Bild nr	Fotograf	Notering
9:1	Robert von Euler	Försvarmakten/4.sjöstridsflj
9:2	Illustration	Försvarmakten, Örlogsboken
9:3	Statens maritima museer	Statens maritima museer

HANDBOK

Litteratur/Källförteckning

Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Flaggan och Fanan. Lund 1999

Lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar (SFS 1970:498)

Lag om beteckningen försvarsmakten (SFS 1974:615)

Lag om Sveriges flagga (SFS 1982:269)

Lag om Sveriges riksvapen (SFS 1982:268)

Förordning om vissa officiella beteckningar (SFS 1976:100)

Förordning om allmänna flaggdagar (SFS, 1982:270)

Förordning med riktlinjer för färgnyanserna i Sveriges flagga (SFS 1983:826)

Förordning om salut (SFS 1996:931)

Förordning med bestämmelser för Försvarsmaktens personal (SFS 1996:927, ändrad: t.o.m. SFS 2010:652)

Källor inom Försvarsmakten

Lärobok i sjömanskap, MARIN (M7734-318001)

Ceremoni instruktion för Försvarsmakten 2010. UTB (HKV: 2010-12-21, 09 831:69672)

Ceremonireglemente del 8, Högvaktsinstruktion 2006. UTB (LG: 2006, 09 811:23)

Arméreglemente del 1, Grunder (M7741-100511), Berlings Arlöv1984

Exercisreglemente för Infanteriet 1927. Kungl. Maj:t

Exercisreglemente för Infanteriet 1895. Kungl. Maj:t

Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i detta reglemente

FFS	Förordning om fanor, tecken och skyltar m.m. inom Försvarsmakten (FFS 1994:21) Överbefälhavarens kungörelse om fanor och standar m m inom Försvarsmakten (FFS 1983:40) Försvarsmaktens föreskrifter om flaggning (FFS 1999:04) Försvarsmaktens föreskrifter med instruktion för överkommendanten och kommandanten i Stockholm (FFS 2005:6)
FIB	-
Reglemente	Uniformsbestämmelser 2015. UTB (FM2015-350014)
Manual	-
Handbok	Handbok Markstrid – Taktiska/Fältmässiga Grunder 2016, (FM2016-6309:3) Handbok Markstrid Förbandsinstruktör 2017 (H Markstrid FBI).

Syftet med serien av reglementen och handböcker "Parad" (PARAD 1/8) är att utgöra Försvarsmaktens gemensamma grund för formellt uppträdande i sluten ordning, parader och myndighetens traditionsvård. Arméns, marinens och flygvapnets olika traditioner har i det längsta omhändertagits och endast förändrats där enhetlighet inom Försvarsmakten är särskilt påkallad.

Reglementena innehåller bindande bestämmelser och förhållningssätt för Försvarsmaktens uppträdande i ceremoniella sammanhang. Handböckerna innehåller anvisningar med förklaringar och beskrivningar för tjänstens genomförande.

Deltagande i statsceremonier är en av Försvarsmaktens uppgifter och genomförande av förbandsvisa ceremonier och traditionsvård är en del av den militära miljön och utgör en del i myndighetens vård av sitt kulturarv. Ceremonier och sättet att utföra dem uppmärksammas av försvarsmaktens personal, allmänheten och av utländska turister, gäster och observatörer. Väl genomförda bidrar de till att skapa respekt för Försvarsmakten och stärker deltagarnas känsla för förbandsandan.